

Globaalin verokilpailun syöksykierre

Mitä Tansanialle jää käteen ulkomaisista investoinneista?

Veroparatiisimatkat

► **KANSAINVÄLISET** investoinnit kehitysmaihin ja nouseviin talouksiin ovat lisääntyneet tasaista tahtia finanssikriisin aiheuttamasta notkahduksesta huolimatta. Parhaassa tapauksessa yritysinvestoinnit tuovat kehitysmaihin kipeästi kaivattuja työpaikkoja, pääomaa, teknologiaa ja tietotaitoa. Kolikon kääntöpuolella on investointeja houkuttelevien valtioiden välinen verokilpailu ja veroparatiisitalouden käytännöt, joiden takia hyödyt valuvat ulkomaille.

Monien Afrikan maiden luonnonvaralöydökset ja nopea talouskasvu kiinnostavat nyt monikansallisia yrityksiä ja muita sijoittajia. Tässä julkaisussa tarkastelemme ulkomaisten investointien verohyötyjä itäafrikkalaiselle Tansanialle, joka tarjoaa verohelpotuksia pysyäkseen mukana veroparatiisitalouden oravanpyörässä.

Selvitämme myös, millä tavalla Tansaniassa toimivien Wärtsilän ja Nokia Solutions and Networksin veronmaksusta on mahdollista saada tietoja. Kansalaisjärjestöt ovat jo pitkään vaatineet lisää avoimuutta monikansallisten yritysten toimintaan. Yritysten tulisi raportoida talouslukunsa maakohtaisesti, jotta niiden verovastuusta tai verovälttelystä saisi kokonaiskuvan. Selvitys osoittaa, että avoimuudessa on vakavia puutteita.

SUOMEN TULEE:

- vaatia suomalaisilta suuryrityksiltä maakohtaisten tilinpäätösraporttien vuosittaista julkaisemista ja ajaa tavoitteen toteutumista EU:ssa mahdollisimman nopealla aikataululla.
- suitsia verokilpailua johdonmukaisesti kotimaassa ja kansainvälisissä järjestöissä.
- huomioida kehitysmaiden tarpeet ja edistää tasapuolista edustusta globaalissa veropolitiikassa.
- kannustaa kehitysmaita luomaan verojärjestelmiä, jotka vähentävät eriarvoisuutta.
- välttää tukemasta kehitysyhteistyövaroin yritystoimintaa, joka pyrkii minimoimaan verovelvoitteensa kehitysmaissa.

Ajankohtaiskatsaus no 15

ISBN: (NID): 978-952-200-225-9-4

ISBN: (PDF): 978-952-200-226-6

ISSN: 1797-9412

Tämän katsauksen kirjoittamiseen ja toimittamiseen ovat osallistuneet:

Eva Nilsson

Linda Lönnqvist

Bakar Khamis

Henna Hakkarainen

Ulkoasun suunnittelu: Suvi Savolainen

Taitto: Olli-Pekka Lehtinen

KEPA RY

TÖÖLÖNTORINKATU 2 A

00260 HELSINKI, FINLAND

Tel +358-9-584-233

Fax +358-9-584-23-200

kepa@kepa.fi

www.kepa.fi

KEPAN TOIMINTAA TUETAAN ULKOMINISTERIÖN KEHITYSYHTEISTYÖVAROISTA.

VEROVAPAASTI AFRIKKAAN

LUONNONVARAT JA NOPEA TALOUSKASVU HOUKUTTELEVAT INVESTOIMAAN AFRIKKAAN. ULKOMAISTEN INVESTOINTIEN HYÖDYT EIVÄT KUITENKAAN NÄY TAVALLISTEN IHMISTEN ARJESSA, EIKÄ KÖYHYYS OLE NIIDEN MYÖTÄ KADONNUT.

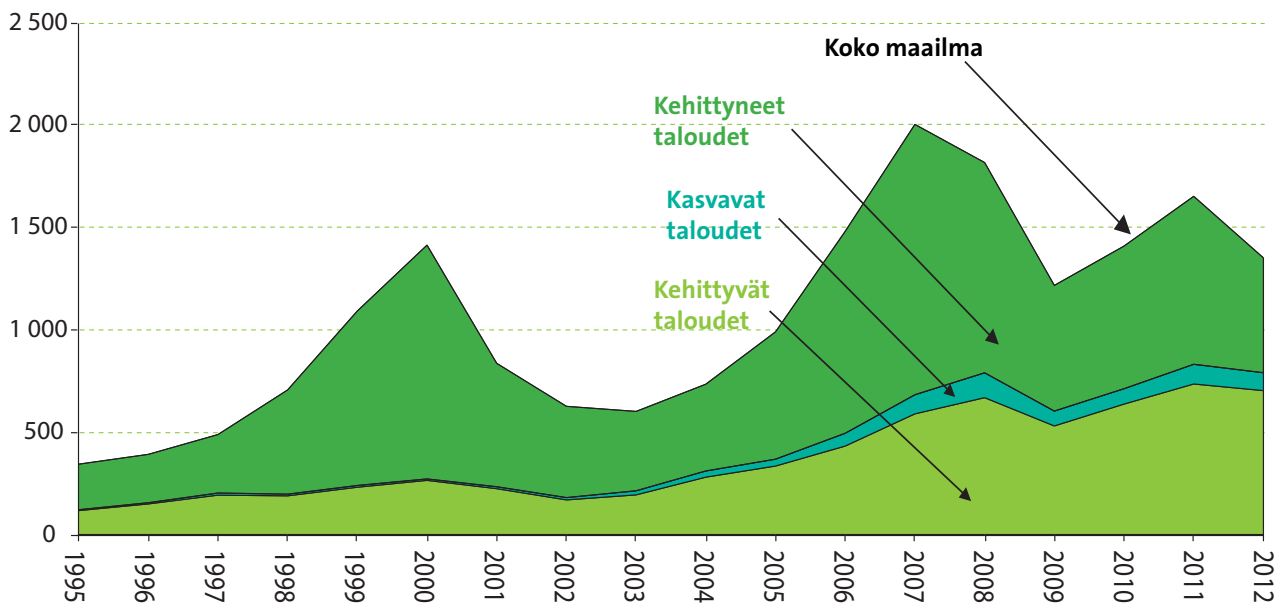
► **KANSAINVÄLISET** investoinnit kehitysmaihin ja nouseviin talouksiin ovat kasvaneet tasaisesti. Kehitysmaihin virtasi vuonna 2012 ulkomaisia investointeja noin 520 miljardia dollaria. Nouseviin talouksiin suuntautuvat investoinnit olivat noin sata miljardia dollaria samana vuonna.

Investoinnit Afrikan maihin ovat kasvussa, vaikka muiden maanosien lukuihin on edelleen matkaa. Vuonna 2012 suorien ulkomaisten investointien arvo Afrikkaan oli 50 miljardia dollaria.¹ Luonnonvarasektori ja viime vuosien merkittävät luonnonvaralöydökset houkuttelevat sijoittajia.² Liikkeellä ovat erityisesti aasialaiset: Malesia, Etelä-Afrikka, Kiina ja Intia ovat maanosan suurimmat investoijamaat.³

Luonnonvarojen lisäksi sijoittajia kiinnostaa mantereiden nopea talouskasvu. Taantuman kuritessa kasvulukuja monin paikoin, arvioidaan Afrikan yltävän 4,8 prosentin talouskasvuun vuonna 2014.⁴ Tiedotusvälineet meillä ja maailmalla puhuvat nousevasta Afrikasta.⁵ Tilastot kuitenkin osoittavat, että talousbuumista huolimatta köyhyys ei ole kadonnut, työttömyyttä on paljon, tuloerot suuria ja terveys- ja koulutustaso edelleen heikko.⁶ Ulkomaisen pääoman ja luonnonrikkauksien hyödyt eivät näy tavallisten ihmisten arjessa esimerkiksi verotuloilla rahoitettuna, toimivina hyvinvointipalveluina.

ULKOMAISET INVESTOINNIT TALOUSALUEISIIN

(MILJARDIA DOLLARIA)

Lähde: UNCTAD (2013)

¹ UNCTAD (2013)

² United Nations Economic Commission for Africa (2013)

³ UNCTAD (2013)

⁴ African Development Bank et al. (2013)

⁵ The Economist (2013); Perry (2012); Spiegel (2013); Meri Kallio (2014)

⁶ African Development Bank et al. (2013)

Veroparatiisit kansainvälisissä investoinneissa

Veroparatiisipalvelut ja erilaiset verohelpotukset ovat tärkeitä pelinappuloita kansainvälisten investointien pelikentällä. Niin sanottujen offshore-finanssikeskusten⁷, joista moni löytyy veroparatiisilistausten kärkipaikoilta, kautta kulkevien investointien määrä on nyt historiallisen suuri.⁸ Veroparatiisien avulla monikansalliset yritykset

VEROPARATIISEILLE EI OLE YKSISELITTEISTÄ MÄÄRITELMÄÄ

Perinteisesti veroparatiiseina on pidetty maita tai alueita, joissa on alhainen tai olematon verotus, jotka kieltäytyvät kansainvälisestä verotietojen vaihdosta, joissa vallitsee tiukka pankkisalaisuus ja jotka eivät edellytä alueellaan toimivilta yrityksiltä varsinaista tuotannollista toimintaa. Nämä kriteerit sisältyivät esimerkiksi OECD:n ensimmäiseen haitallista verokilpailua ja veroparatiisitaloutta koskevaan selvitykseen. Ks. OECD (1998). Tyypillistä on myös, että veroparatiisissa ulkomaalaisiin ja paikallisiin pätevät eri säännöt. Veroparatiiseja kutsutaan joskus nimellä ”salaisuusvaltio”. Salaisuusvaltioissa on toimeenpantu lainsäädäntöä, joka mahdollistaa yritykset tai pankkitiliomistajuuteen liittyvien tietojen täyden salaamisen.

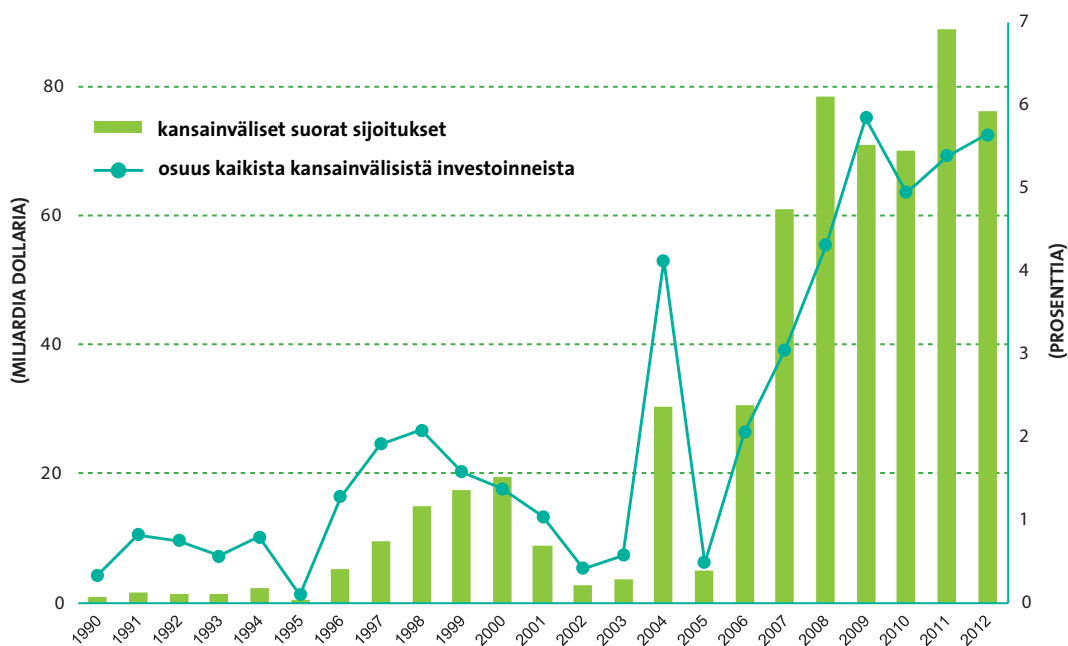
voivat järjestellä toimintaansa niin, että ne kääriävät voittonsa matalan verotuksen maissa. Investointien kohteena olevien valtioiden myöntämien verohelpotusten turvin yritykset puolestaan välttyivät veroilta tai muilta vastaavilta maksuilta.

Vuonna 2012 offshore-finanssikeskuksiin investoitiin noin 80 miljardia dollaria. Tällaisten investointien määrä lähti räjähdysmäiseen kasvun vuonna 2007 finanssikriisin puhjettua. Offshore-finanssikeskusten osuus ulkomaisten investointien vastaanottajista on jo noin kuusi prosenttia.⁹

Yksi keino verotuksen minimoimiseksi ovat erillisyhtiöt (eng. Special Purpose Entity, Special Purpose Vehicle tai Financial Vehicle Corporation). Erillisyhtiö perustetaan palvelemaan tiettyä väliaikaista tavoitetta, ja niillä on erityinen juridinen asema. Erillisyhtiöiden avulla yritykset voivat suojautua rahoitusriskeiltä, mutta niitä käytetään yleisesti myös velkojen tai omistuksen piilottamiseen.¹⁰

Erillisyhtiöitä perustetaan tyypillisesti maihin, jotka antavat niille verohelpotuksia. Pelkästään Luxemburg, Hollanti ja Unkari ovat vastaanottaneet yli 600 miljardia dollaria investointeja erillisyhtiöihin.¹¹ Yritysten sijoittumista tiettyihin maihin ohjaa myös se, että kohdemaalla on laaja verkosto kaksoisverotusta estäviä sopimuksia. Niiden tarkoituksena on varmistaa, ettei investoivan yrityksen tarvitse maksaa kaksinkertaista veroa sekä lähtö- että kohdemaassa. Tuplaverotuksen välttämisen sijaan sopimuksia käytetään kuitenkin usein siten, että veromaksuilta väl-

OFFSHORE-FINANSSIKESKUSTEN ROOLI KANSAINVÄLISISSÄ INVESTOINNEISSA

Lähde: UNCTAD (2013)

⁷ Eng. "offshore financial centre" määritellään yleensä pieneksi, matalan verotuksen maaksi tai alueeksi, joka erikoistuu antamaan ulkomaisille yrityksille ja rahastoille erilaisia kaupallisia palveluja. Yleensä maissa on myös suhteettoman suuri rahoitussektori väestölukuun verrattuna. Kts. sivu 5 Mauritiuksesta.

⁸ UNCTAD (2013)

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Verovälttelyn lisäksi erityisyhtiöitä voidaan perustaa esimerkiksi siksi, että ne voivat auttaa kehitysmaiden yrityksiä kansainvälistymään rahoituksen ja selkeän lainsäädännön avulla.

tytään kokonaan. Esimerkiksi Intian ja Mauritiuksen välillä on verosopimus, jonka avulla suuri määrä intialaisia kierrättää investointinsa Mauritiuksen kautta takaisin Intiaan välttääkseen veronmaksun.¹²

Huomattava määrä ulkomaisista investoinneista Afrikkaan tulee juuri Mauritiukselta. Suurin osa mantereelle Intiasta tulevista investoinneista päättyy Mauritiukselle tai kiertää sen kautta, samoin malesialaisperäiset sijoitukset.¹³ Mauritiuksesta onkin tullut erityisesti eteläiseen ja itäiseen Afrikkaan tehtävien investointien keskeinen kulkuväylä. Syynä ovat sen tarjoamat avokätiset veroparatiisipalvelut.¹⁴

Tämän selvityksen kohdemaana Tansania neuvottelee parhaillaan verosopimusta Mauritiuksen kanssa ja vastaanottaa maasta paljon investointeja. Vuonna 2011 Mauritius oli maan neljänneksi suurin investoija. Sen merkitys investointilähteenä Tansaniassa on ollut tasaisessa kasvussa.¹⁵ ◀

TANSANIAAN INVESTOIVIEN YRITYSTEN KOTIMAAT (MILJOONAA DOLLARIA)

Etelä-Afrikka	2177,9
Iso-Britannia	1344,8
Kanada	1080,4
Mauritius	650,4
Kenia	517,4
Sveitsi	276,8
Japani	197,3
Norja	183,8
Botswana	114,9
Ranska	75,0

Lähde: Bank of Tanzania (2012)

Lista ei sisällä kansainvälisiä finanssikeskuksia

Mauritius – verovapaa väylä Afrikkaan

► **MAURITIUS** on saarivaltio Intian valtamerellä Itä-Afrikan rannikon edustalla. Pienen saaren väkiluku on vain 1,3 miljoonaa, mutta silti sinne mahtuu yli 25 000 globaalia yritystä. Niistä yli 800 on sijoitusrahastoja.¹⁶ Mauritius on Maailmanpankin määritelmän mukaan ylemmän keskitulon maa, jossa eriarvoisuus on maailman keskitasoa ja äärimmäinen köyhyys kutakuinkin kitketty.¹⁷

Aiemmin lähinnä maatalouteen, matkailuun ja vaateteollisuuteen nojannut maa on monipuolistanut talouttaan laajentamalla muun muassa offshore-finanssitoimintaan, yrityksille tarkoitettuihin ulkoistuspalveluihin ja luksusiinteistöbisneeseen.¹⁸

Mauritius sijoittuu Tax Justice Network -asiantuntijajärjestön veroparatiisi-indeksillä 19. sijalle.¹⁹ Indeksissä arvioidaan erityisesti maiden salaisuuslainsäädäntöä ja -käytäntöjä, ja Mauritiuksen kohdalla

salaisuusindikaattorit näyttävät punaista.²⁰ Esimerkkinä tästä ovat Mauritiuksen valtion kotisivut, joilla on periaatteessa mahdollista etsiä tietoa maassa toimivista yrityksistä. Haku ei kuitenkaan toimi.²¹

Salaisuuslainsäädännön lisäksi Mauritius tunnetaan olemattomasta yritysverotuksestaan. Maurituksella toimivien yritysten todellisesta veronmaksusta kertova efektiivinen verokanta on arviolta vain kolme prosenttia.

Jos ulkomainen yritys perustaa holding-yhtiön Mauritiukselle, maksaa se lähdeveroa enintään kahdeksan prosenttia, eikä lainkaan pääomaveroa. Yhteisövero on periaatteessa 15 prosenttia. Sitä ei kuitenkaan tarvitse maksaa, jos yritys sijoittaa eteenpäin maahan, jonka kanssa Mauritiuksella on kaksoisverotuksen estävä sopimus. Näitä sopimuksia Mauritiuksella on jo 14 eri Afrikan maan sekä Intian kanssa.²²

Maassa ei myöskään ole mitään yritysten sisäisiä lainoitusjärjestelyä eli alikapitalisointia tai siirtohinnoittelua koskevia sääntöjä.²³ Ne ovat keskeisiä työkaluja verovälttelyn suitsimisessa.

Konsultti- ja kirjanpitoyritys Deloitte on joutunut julkisuudessa tilille siitä, että se on neuvonut yrityksiä investoimaan eräisiin Afrikan köyhimpiin maihin Mauritiuksen kautta verojen välttelemiseksi.²⁴

Observer-lehdelle vuodetussa Investing in Africa through Mauritius -asiakirjassa Deloitte kuvaa, kuinka ulkomainen yritys voi näin investoida esimerkiksi Mosambiikkiin mahdollisimman pienin verokuluin. Mosambik kuuluu vähiten kehittyneiden maiden ryhmään, ja yli 50 prosenttia sen väestössä elää köyhyydessä. Deloitte kommentoi tapausta toteamalla, että kyse on investointien houkuttelusta, ei verojen välttelystä.²⁵

12 UNCTAD (2013)

13 Ibid.

14 The Economist (2011)

15 Bank of Tanzania (2012) ja Masalu (haastattelut). Tuoreimmat saatavilla olevat tiedot ovat vuodelta 2011.

16 Deloitte (2014)

17 UNDP (2013)

18 UNCTAD (2013)

19 Tax Justice Network -järjestön finanssisalaisuusindeksissä (Financial Secrecy Index) määritellään ja rankataan veroparatiiseja käyttäen kriteereinä sekä alueen läpi kulkevien

rahavirtojen suuruutta että salaisuuslakien laajuutta. Kriteerit koskevat esimerkiksi yritysten omistajatietojen ja kirjanpidon julkisuutta, pankkisalaisuutta ja verotiedonvaihtosopimuksia. Lisätietoja indeksistä ja sen taustalla olevista maaraporteista osoitteesta: www.financialsecrecyindex.com.

20 Tax Justice Network (2013)

21 Mauritius Network Services (2014)

22 Deloitte (2014)

23 Ibid.

24 Ibid.

25 Guardian (2013)

KILPAJUOKSUA VEROHELPOUKSILLA

GLOBALISSA VEROKILPAILUSSA MAAT KILPAILEVAT KESKENÄÄN MATALILLA VEROPROSENTEILLA TAI VEROHELPOUKSILLA HOUKUTELLAKSEEN INVESTOINTEJA MONIKANSALLISILTA YRITYKSILTÄ.

► **VEROKILPAILUA** perustellaan sillä, että houkuttelemalla yrityksiä alhaisella verotuksella rakennetaan pohjaa kehitysmaiden pitkäjärjenteisemmälle teollistumiselle. Lisäksi uskotaan, että matalan verotuksen erityistalousalueille sijoittuvat ulkomaiset tehtaot tuovat mukanaan työpaikkoja ja auttavat siirtämään osaamista ja teknologiaa paikallisen talouden käyttöön. Verohelpotusten on toivottu myös silottavan tietä ulkomaisille investoinneille maissa, joissa investointiympäristössä on puutteita. Tällaisia ovat esimerkiksi arvaamaton poliittinen järjestelmä, epävakaat makrotalous ja heikko infrastruktuuri.²⁶

Erytistalousalueiden tai vapaatuotantoalueiden (eng. Free Trade Zone, Export Processing Zone tai Special Economic Zone) lisääntyminen on yksi merkki viime vuosina kiihtyneestä verokilpailusta. Tällaisia matalan verotuksen yrityskeitaita löytyy eri puolilta maailmaa. Ne ovat valtioiden sisällä toimivia, maantieteellisesti rajattuja alueita, joilla pätevät muusta maasta poikkeavat säännöt. Veroetujen lisäksi ne tarjoavat investoiville yrityksille toimivan infrastruktuurin ja palvelut sekä helpotusta byrokratiaan.

Vuonna 1980 yhdelläkään Saharan eteläpuolisen Afrikan matalan tulotason maista ei ollut verovapaita erityistalousalueita, kun taas vuonna 2005 niitä oli perustanut jo puolet maista. Vuonna 1980 vain 40 prosenttia maista tarjosi verohelpotuksia, vuonna 2005 luku oli 80 prosenttia.²⁷

Tansania on Itä-Afrikan suurin verohelpotusten antaja.²⁸ Se menetti budjettikaudella 2012/13 verohelpotusten takia 1,5 miljona shillinkiä eli noin 672 miljoonaa euroa. Se vastaa kymmenesosaa kaikista valtion tuloista.²⁹ Summa on myös yhtä suuri kuin maan terveysbudjetti tai Tansanian Kiinalta saama laina 500 kilometrin pituisen kaasuputken rakentamiseen.³⁰

Haitallinen verokilpailu on tunnustettu teollisuusmaiden yhteistyöjärjestö OECD:ssä ongelmaksi jo vuonna 1998.³¹ Sen jälkeen niin YK, Kansainvälinen valuuttarahasto IMF kuin Maailmanpankkikin ovat todenneet, että juuri verohelpotuksilla voi olla haitallisia vaikutuksia monille maille.³²

Ensinnäkin verohelpotuksien myöntämiseen liittyy avoimuusongelmia. Niiden myöntöperusteet

ja -käytännöt ovat monissa maissa hämärän peitossa. Helpotuksia voivat myöntää eri ministeriöt, investointikeskukset ja veroviranomaiset – usein eri lakeihin pohjautuen. Koordinaatiossa on puutteita ja hallinto syö resursseja. Helpotukset voidaan rahoittaa virallisten budjettien ulkopuolelta, eikä parlamenteilla ole niihin aina sananvaltaa. Verojärjestelmien sekavuus voi johtaa vakaviin väärinkäytöksiin.³³ Poliitikot käyttävät verohelpotuksia jopa palkintoina yrityksille, jotka tukevat heitä tai heidän puolueitaan.³⁴

Pahimmassa tapauksessa verohelpotukset houkuttelevat keinotteluun: yritykset lopettavat toimintansa, kun verohelpotuksen määräaika umpeutuu ja aloittavat sitten toisella nimellä voidakseen hakea etua uudestaan. Tällä tavalla liiketoiminta voi pyöriä kymmeniä vuosia verovapaasti.³⁵

Maailmanpankin suhtautuminen verohelpotuksiin ei ole yksiselitteisen kielteinen. Sen vuosittain julkaisema Doing Business -raportti rankkaa maat niiden liiketoimintaympäristön mukaan. Yksi pankin käyttämistä indikaattoreista on yrityksiin kohdistuva verotus. Mitä korkeampi prosentti, sitä huonompi sijoitus. Esimerkiksi Tansania on tällä hetkellä 148. sijalla 189 maan listalla. Verojen osalta sen sijoitus on 141.³⁶ Samalla kun Tansaniaa kannustetaan vähentämään verohelpotuksiaan, rankaisee Maailmanpankki sitä liian korkeasta veroasteesta.³⁷

Verohelpotukset eivät tuo investointeja

Suurin verohelpotusten ongelma on se, ettei valtaosalla niistä ole tutkimusten mukaan mitään vaikutusta ulkomaisten investointien määrään.³⁸ Erytisesti maissa, joissa hallinto on heikko ja liiketoimintaympäristö huono, verohelpotuksista ei ole juurikaan apua investointien houkutteluun.³⁹

Maailmanpankin tilaaman tutkimuksen mukaan verokannustimet sijoittuvat Tansaniassa vasta 17. sijalle 22 kohdan listalla tekijöistä, joita sijoittajat pitävät tärkeänä sijoitusta harkitessaan. Paljon tärkeämpiä tekijöitä ovat esimerkiksi markkinapoten-

26 Tax Justice Network-Africa and Action Aid International (2012)

27 Keen (2009)

28 Tax Justice Network-Africa and Action Aid International (2012)

29 Tanzanian National Audit Office (2013)

30 Manson (2013)

31 OECD (1998)

32 Hornberger et al (2011), IMF (2006), IMF et al (2011), OECD (2013a).

33 OECD (2013a) ja IMF (2006)

34 Institute for Development Studies (2014)

35 Tax Justice Network-Africa and Action Aid International (2012) ja OECD (2013a)

36 Maailmanpankki (2014b)

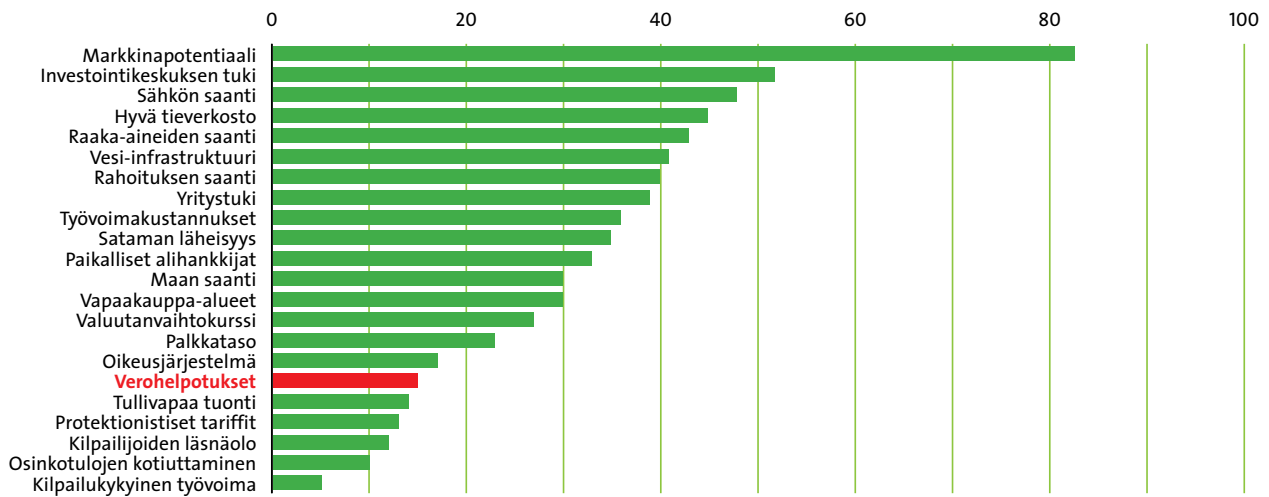
37 Manson (2013)

38 Tax Justice Network-Africa and Action Aid International (2012) ja OECD (2013a)

39 CRC Sogema (2013)

YRITYSTEN INVESTOINTIPÄÄTÖKSIIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT TANSANIASSA

(PROSENTTIA KYSELYYN VASTANNEISTA YRITYKSISTÄ)

Lähde: Maailmanpankkiryhmä (2012)

tiaali ja toimiva infrastruktuuri.⁴⁰ Silti verohelpotukset ovat edelleen tyypillisiä erityisesti matalan tulotason maissa.⁴¹

Verohelpotukset voivat myös vääristää kilpailua asettamalla paikalliset yritykset eriarvoiseen asemaan kannustimia nauttivien ulkomaisten sijoittajien kanssa.⁴² Kehitysmaissa kuitenkin uskotaan usein, että jos verohelpotuksia ei anneta, siirtyvät investoinnit naapurimaihin. Tämä johtaa kilpajuoksuun, jossa pitkällä tähtäimellä häviävät kaikki. Kansainvälinen kansalaisjärjestö Action Aid on arvioinut, että kehitysmaat menettävät vuosittain 138 miljardia dollaria yritysten verohelpotusten takia.⁴³ IMF, OECD, YK ja Maailmanpankki ovatkin suositelleet, että kehitysmaita pitäisi tukea ja kannustaa vastustamaan verohelpotusten kierrettä.⁴⁴

Monet maat voisivat houkuttaa enemmän ulkomaisia investointeja käyttämällä verohelpotuksien takia menetetyt varat teiden, satamien ja sähkö- ja vesijärjestelmien kehittämiseen.⁴⁵ Nyt palkkoja ja kulutusta joudutaan verottamaan enemmän, jotta välttämättömät tulot saadaan kerätyksi valtion kassaan. Kulutusverot nostavat esimerkiksi elintarvikkeiden hintoja, mikä vaikeuttaa köyhimpien ihmisten asemaa.

Ongelmana eivät ole vain yrityksille annettavat verohelpotukset. Myös kehitysyhteistyösektorilla toimivat järjestöt ja kehitysyhteistyöprojektit saavat verohelpotuksia. Varsinkin maissa, jotka saavat bud-

YRITYSTEN SAAMIEN VEROHHELPOTUKSTEN AIHEUTTAMA VEROKATO ALUEITTAIN

	Yhteisöveropako vuosittain (miljardia dollaria)
Kehittyvät maat alueittain	
Eurooppa ja Keski-Aasia	24.5
Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka	4.7
Itä-Aasia ja Tyynimeri	55.1
Etelä-Aasia	13.8
Saharan eteläpuolinen Afrikka	7.6
Latilalainen Amerikka ja Karibia	33.2
Kehitysmaat tulotason mukaan	
Alhaisen tulotason maat	2.5
Alemman keskitulon maat	29.2
Ylemmän keskitulon maat	104.5
Yhteensä	138.9

Lähde: Action Aid International (2013)

jettitukea kehitysavun antajamilta, näitä helpotuksia on vaikea perustella.⁴⁶

Joissakin tapauksissa verohelpotukset voivat olla perusteltuja. Yleisesti ottaen niitä on suositeltu julkishyödykkeitä tuottaville hankkeille, cleanteknologialle, terveyssektorille ja henkilöstön kehittämiseen.⁴⁷

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Institute for Development Studies (2014)

⁴² IMF (2006)

⁴³ Action Aid International (2013)

⁴⁴ IMF et al (2011)

⁴⁵ Institute for Development Studies (2014)

⁴⁶ IMF et al (2011)

⁴⁷ Tax Justice Network-Africa and Action Aid International (2012)

Verosopimusten häviäjät

Yritysten aggressiivisen verosuunnittelun jatkuva lisääntyminen ja valtioiden välisen verokilpailun myötä kadotetut verotulot kytkeytyvät suuryritysten vallan kasvuun. Monikansallisten yritysten toimintaa ei ole säädelty niin, että niiden voitoista jäisi oikeudenmukaiset verotulot maihin, joissa yrityksellä on toimintaa.⁴⁸

Monikansallisten yritysten verotusta koskevista periaatteista on neuvoteltu monilla kansainvälisillä areenoilla. Teollisuusmaiden OECD on noussut osittain historiallisista syistä keskeisimmäksi tahoksi, vaikka se edustaa vain pientä osaa maailman maista. OECD:n piirissä on muun muassa sovittu malliverosopimuksesta, jonka pohjalta suurin osa maista neuvottelee verosopimuksensa. Ensimmäinen mallisopimus otettiin käyttöön 1960-luvulla.⁴⁹

Verosopimuksilla viitataan yleensä kahdenlaisiin sopimuksiin: joko maiden välistä verotietojenvaihtoa koskeviin sopimuksiin tai kaksinkertaista verotusta poistaviin sopimuksiin. Lisäksi maiden välisissä investointisopimuksissa voidaan sopia verotuksen säännöistä. Erityisesti kaksoisverotus- ja investointisopimukset ovat oleellisia monikansallisten yritysten verovelvoitteille.

Verosopimuksista alettiin neuvotella 1900-luvun alkupuoliskolla. Rikkaat teollisuusmaat olivat aloitteellisia, koska suurin osa monikansallisista yrityksistä oli ja on edelleen lähtöisin näistä maista. Yritystoiminnan kansainvälistyessä haluttiin löytää tapa, jolla niiden verojärjestelmät sopeutettaisiin kansainvälisiin investointeihin ja rahaliikenteseen.⁵⁰ Lisäksi haluttiin estää yritysten kaksinkertainen verotus.

Tuplaverotuksen välttämiseksi verosopimuksissa säädelään, millaista tuloa yrityksen kotimaa saa

verottaa ja milloin investointien kohdemaan tulee antaa verohelpotuksia. Tilannetta kuitenkin vääristää monikansallisten yritysten mahdollisuus shoppailla itselleen edullisimmat sopimukset Alankomaiden tai Mauritiuksen kaltaisten maiden kautta.⁵¹

Yleisesti ottaen OECD:n verosopimusmalli antaa yrityksen kotimaalle enemmän verotusoikeuksia kuin maalle, johon yritys investoi. Tämä perusasetelma on ongelma kehitysmaalle, koska harva monikansallinen yritys pitää kotipaikkaansa niissä. Kehitysmaat eivät hyödy vastavuoroisista verohelpotuksista juuri lainkaan.⁵² YK:n verokomitea on kehittänyt vaihtoehtoisen mallin, joka antaisi kohdemaalle enemmän verotusoikeuksia, mutta sitä ei ole otettu laajasti käyttöön.⁵³

Hollantilainen tutkimusjärjestö SOMO on arvioinut, että Hollannin kanssa verosopimuksia solmineet maat menettävät vuosittain ainakin 771 miljoonaa euroa verotuloja pelkistä osinko- ja korkotuloista. Luku ei pidä sisällään rojalteja eikä pääomatuloa koskevia menetyksiä.⁵⁴

Tutkimukset verosopimusten vaikutuksista ulkomaisten investointien määrään antavat erilaisia, usein ristiriitaisia tuloksia. Kehitysmaiden kohdalla ei kuitenkaan ole aina löydetty positiivista yhteyttä verosopimusten ja ulkomaisten investointien välillä.⁵⁵

Toimivien sääntöjen puute kertoo poliittisen tahdon puutteesta ja valtavasta vallan epätasapainosta rikkaiden ja köyhien maiden välillä. Monet yritykset ovat liikevaihdoltaan suurempia kuin monien valtioiden bruttokansantuotteet, ja voivat näin ollen käyttää huomattavaa neuvotteluvalltaa investointipäätöksiä tehdessään. Tänä päivänä 37 maailman sadasta suurimmasta taloudesta on yrityksiä.⁵⁶ ◀

” Monet yritykset ovat liikevaihdoltaan suurempia kuin monien valtioiden bruttokansantuotteet, ja voivat näin ollen käyttää huomattavaa neuvotteluvalltaa investointipäätöksiä tehdessään.

⁴⁸ Tax Justice Network (2005)
⁴⁹ OECD (2010) ja Uckmar (2006).
⁵⁰ SOMO (2013)
⁵¹ Ibid.
⁵² Dagan (2000)

⁵³ YK (2001)
⁵⁴ SOMO (2013)
⁵⁵ Neumayer (2007)
⁵⁶ Transnational Institute (2014)

SUOMALAISYRITYSTEN MAAILMANVALLOITUS

SUOMALAISIA YRITYKSIÄ KANNUSTETAAN INVESTOIMAAN KEHITTYVIIN MAIHIN. YKSITYINEN SEKTORI TEKEE ESIINMARSSIA MYÖS KEHITYSYHTEISTYÖN KENTÄLLE. YRITYSTOIMINTA EI OLE KUITENKAAN OIKOTIE KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN.

► **SUOMEN** vienti- ja kehityspolitiikassa on viime vuosi-
na korostettu ulkomaisten investointien tärkeyttä. Jyrki
Kataisen hallitus pisti pystyyn Team Finland -verkos-
ton, joka kokoaa yhteen eri ministeriöitä ja valtionhal-
linnon tahoja edistämään suomalaisten yritysten kan-
sainvälistymistä, eli vientiä ja investointeja ulkomaille.
Tarkoituksena on kannustaa yrityksiä investoimaan
enemmän myös kehittyviin maihin, kuten Mosambi-
kiin, Tansaniaan, Keniaan ja Sambiaan.⁵⁷

Toistaiseksi suomalaisia yrityksiä toimii Afrikassa
vielä vähän.⁵⁸ Niitä houkutellaan mantereelle Team
Finland -aloitteen lisäksi perinteisillä vienninedistä-
mismatkoilla.⁵⁹ Tässä julkaisussa lähemmässä tarkaste-
lussa olevilla Nokia Solutions and Networksillä ja Wärtsi-
lällä on toimintaa eri puolilla Afrikkaa.

Myös Suomen kehityspolitiikassa on korostettu
entistä enemmän yksityisen sektorin roolia kehityksen
aikaansaajana. Trendi on kansainvälinen. Valloillaan
on ajatus siitä, että kanavoimalla kehitysapua yrityk-
sille lisätään investointeja globaaliin etelään. Nykyises-
sä kehityspoliittisessa ohjelmassa sitoudutaan muun
muassa luomaan julkisen ja yksityisen sektorin sekä
kansalaisyhteiskunnan kumppanuuksia kehitystä
edistäviin investointeihin.⁶⁰

Hallitus kannattaa "reilua verokilpailua"

Hallituksen ohjelmissa ei kiinnitetä tarpeeksi huo-
miota siihen, ettei yritysten kansainvälistyminen
aina luo kestävästä kehityksestä. On tärkeää varmistaa,
että suomalaiset yritykset toimivat vastuullisesti
globaalissa etelässä. Esimerkiksi maakaappaus- ja
lapsityövoimakäytösten lisäksi yritysten tulee
olla vastuullisia ja avoimia veronmaksussaan.

Monikansallisesti toimivien yritysten tulisi rapor-
toida tilinpäätöksensä maakohtaisesti, jotta niiden ve-
rosuunnittelun vastuullisuutta voisi arvioida. Suomen
hallitus on hiljattain hyväksynyt toimintaohjelman
kansainvälisen veronkierron estämiseksi.⁶¹ Ohjelmassa
sitoudutaan velvoittamaan suomalaiset valtio-omis-
teiset yhtiöt raportoimaan verojalanjälkensä maakoh-
teisesti. Sitoumus on edistysaskel, jota tulisi laajentaa
koskemaan kaikki suuryrityksiä.

Suomi on myös lähtenyt itse mukaan kansainväli-
seen verokilpailuun laskemalla yhteisöveroprosentin
20:een vuonna 2013. Hallitus ilmoittaa kannattavansa
niin sanottua "reilua verokilpailua", jolla voidaan eh-
käistä uhkaavaa verosuunnittelua.⁶² Rajaa haitallisen ja
reilun verokilpailun välillä ei kuitenkaan määritellä. Ve-
rokilpailu johtaakin helposti yhä matalampiin veropro-
sentteihin tai uusiin verohelpotuksiin. Suomen ei tulisi
kiihdyttää kansainvälistä verokilpailua, eikä kannustaa
siihen matalan tulotason maita tai nousevia talouksia.

Mitä tulee kansainvälisiin verosopimuksiin (ks. s.
8), on Suomella lukuisia kaksinkertaista verotusta vält-
täviä ja verotietojen vaihtoa koskevia sopimuksia.⁶³ Eri-
tyisesti monen veroparatiisina tunnetun saarivaltion
kanssa on solmittu tiedonvaihtosopimuksia viime vuo-
sina. Tämä johtuu siitä, että sopimusten solmiminen
oli ehtona monien veroparatiisimaiden pääsyyllä pois
OECD:n "mustalta listalta".⁶⁴ Tietojenvaihtosopimus
tarkoittaa, että Suomen veroviranomaisilla on oikeus
saada pyynnöstä tietoja suomalaisista verovelvollisista
esimerkiksi Caymansaarilta. Jatkossa tulisi kehittää
monenkeskinen, automaattinen tiedonvaihtojärjestel-
mä pyyntöön perustuvan järjestelmän sijaan.

Uuseimmissa Suomen kaksinkertaista verotusta
välttävässä sopimuksissa kohdevaltio, eli maa johon
yritys on investoinut, saa verottaa osinkoja, korkoja ja
rojalteja esimerkiksi 15 prosentin verokannalla. Sen si-
jaan myyntivoittojen verotusoikeus on yleensä vain
kotimaalla.

Verosopimusten yksityiskohdat poikkeavat toisis-
taan. Esimerkiksi Suomen ja Iso-Britannian veroso-
pimuksessa on sovittu, että osinkoja verotetaan vain
sijoittajan asuinvaltiossa. Sopimusten erot ja porsaan-
reiät voivat johtaa sopimusshoppailuun: yritys tai hen-
kilö perustaa erillisyhtiön maahan, jolla on sopiva, vero-
vapauden takaava verosopimus.

Suomella on Tansanian kanssa verosopimus vuo-
delta 1978 ja investointisopimus vuodelta 2001.⁶⁵ So-
pimuksen verokanta on 20 prosenttia. Suomen Tan-
sanian-suurlähetystön mukaan sopimukset antavat
vankan juridisen pohjan investoijille. Viime aikoina
verosopimuksen uudistamisesta ollaan käyty keskus-
teluja Tansanian valtion kanssa.⁶⁶ Olisi tärkeää, että so-
pimusta uudistettaessa turvattaisiin Tansanian mah-
dollisuudet verottaa maassa toimivia suomalaisia
yrityksiä. ◀

⁵⁷ Team Finland (2014)

⁵⁸ Laukkanen et al. (haastattelut)

⁵⁹ Katso esim. Heikkilä (2012)

⁶⁰ Ulkoasiainministeriö (2012)

⁶¹ Suomen hallitus (2014)

⁶² Ibid.

⁶³ Valtiovarainministeriö (2014)

⁶⁴ OECD (2014)

⁶⁵ Suomen suurlähetystö Tansaniassa (2014)

⁶⁶ Laukkanen et al. (haastattelut)

SUOMALAISYRITYKSET PIMITTÄVÄT MAAKOHTAISET VEROTIEDOT

LÄPINÄKYVYYDEN PUUTE RUOKKII VEROPARATIISITALOUTTA JA VAIKEUTTAA YRITYSTEN VEROVASTUUN ARVIOIMISTA. NOKIA SOLUTIONS AND NETWORKS JA WÄRTSILÄ EIVÄT HALUNNEET TANSANIAN TOIMINTANSA TILINPÄÄTÖS- TAI VEROTIETOJA JULKISUUTEEN.

► **VEROPARATIISITALOUS** elää ja hengittää salaisuusien verhon takana. Sen koosta ja siihen liittyvistä ongelmista voi esittää vain arvioita, koska tietoa on saatavilla niukasti. Veroparatiisien toiminta perustuu mahdollisuuteen salata omistajien ja muiden hyödynsaajien tiedot. Yrityksiä ei välttämättä vaadita rekisteröimään mitään tietoja julkisiin kaupparekistereihin.

Monikansalliset yritykset raportoivat tilinpäätöksensä yleensä vain konsernitasolla, ja maakohtaiset yksityiskohdat jäävät hämärän peittoon, etenkin mitä tulee veroparatiiseihin. Tietojen saaminen esimerkiksi suomalaisyritysten Mauritiukselle maksamista veroista riippuu yritysten hyvästä tahdosta.

Veroparatiisien lisäksi ongelmia on myös kehitysmaissa. Esimerkiksi Tansaniassa tietojen salailu ei ole välttämättä tarkoituksellista, vaan syyt löytyvät hallinnon heikkoudesta. Periaatteessa yritysten pitää toimittaa vuosittain tilintarkastatettu tilinpäätöksensä Tansanian kaupparekisteriin, jossa kuka tahansa voi tutustua tietoihin pientä maksua vastaan.⁶⁷ Käytännössä kaupparekisterillä ei ole kapasiteettia seurata saati toimeenpanna ilmoitusvelvoitteita. Vaikuttaa myös siltä, että viranomaisten ja yritysten välillä on erilaisia näkemyksiä siitä, mitä tietoja kaupparekisteriin pitäisi ilmoittaa.⁶⁸

Kepan edustajat saivat Tansaniassa ristiriitaisia tietoja siitä, mitkä tiedot ovat julkisia ja mitkä eivät. Veroviranomaisen mukaan verotietoja voidaan luovuttaa kolmannelle osapuolelle kyseessä olevan yrityksen luvalla.⁶⁹ Toisaalta verohallinnon asiantuntija kertoi tapaamisessa, ettei mitään verotietoja voida luovuttaa ulkopuolisille – niitä saavat vain poliisi tai yrityksen omistajat.⁷⁰ Yksi hallinnon avoimuuden kompastuskivi Tansaniassa on se, että maasta puuttuu kokonaan julkisuuslainsäädäntö.

Tällä hetkellä suuntaa antavaa maakohtaista tietoa yritysten toiminnasta voi saada keskitetysti yksityisistä, maksullisista rekistereistä kuten Orbis-tietokannasta.⁷¹ Tietokanta sisältää tietoja lähes

100 000 yrityksestä. Mukana ei kuitenkaan ole läheskään kaikkia yrityksiä edes niistä maista, joista tietoa olisi saatavilla. Tiedonsaanti veroparatiiseista taas on hankalaa tai jopa mahdotonta.⁷²

Tietoja voi etsiä myös avoimen datan opencorporates.com-sivustolta, jonka taustalla on brittiläinen Chrion Ltd. -yritys. Sivusto kerää tietoa kaikkialta maailmasta, ja se on avoimesti kaikkien saatavilla. Tietokanta ei kuitenkaan ole kaiken kattava.⁷³

Maakohtaisella veroraportoinnilla salaisuudet päivänvaloon

Järjestöjen Veroparatiisimatkat-kampanja on vauhtinut, että suomalaiset suuryritykset veloitetaan raportoimaan tilinpäätöksensä maakohtaisesti.⁷⁴ Maakohtaisilla tiedoilla olisi mahdollista arvioida, kuinka paljon yritys tekee voittoa, kuinka paljon sillä on henkilökuntaa ja omaisuutta sekä paljonko se maksaa veroja.⁷⁵ Näin saataisiin päivänvaloon veropakolijoiden lisäksi myös verovastuunsa asianmukaisesti kantavat yritykset. Raportoinnista hyötyisivät veroviranomaisten lisäksi aiheesta kiinnostuneet tutkijat, toimittajat, järjestöt ja kansalaiset.

Yleensä yritykset vastustavat raportointipakkoa. Ne perustelevat kantansa muun muassa raportoinnin aiheuttamilla hallinnollisilla lisäkustannuksilla.⁷⁶ Väitteeltä vie pohjaa se, että yrityksillä on yleensä sisäisessä käytössä tilinpäätöstiedot jokaisesta toimintamaastaan. Esimerkiksi myöhemmin käsiteltävän Wärtsilän tapauksessa tilinpäätöstiedot vuosilta 2005 ja 2006 oli toimitettu Tansanian kaupparekisteriin.

Myös liikesalaisuuksiin vedotaan usein tapauksissa, joissa yrityksen toiminta jossakin maassa on

67 Mkapa (haastattelut)

68 Tansanian kaupparekisterin mukaan yritysten tulee ilmoittaa yritysmuoto, osakepääoma, omistus- ja johtotiedot, perustamisajankohta, vuosiraportti ja tilinpäätös. (Lähde: Mkapa (haastattelut)). Sekä NSN että Wärtsilä väittävät, että ne noudattavat paikallista lainsäädäntöä, mutta eivät ole raportoineet tilinpäätöksiään kaupparekisteriin (Lähde: Nokia Solutions and Networks (2014a) ja Wärtsilä (2014))

69 Mbaghi ja Mbibo (haastattelut)

70 Masalla (haastattelut)

71 Orbis (2014)

72 Katso esim. Finnwatch (2014)

73 Open Corporates (2014)

74 www.veroparatiisimatkat.fi

75 Kansalaisjärjestöjen esittämän raportointimallin reunaehdot sivulla 24 julkaisussa Eurodad (2011)

76 Katso esim. Asplund (2013)

Näin selvitys yritysten veronmaksusta Tansaniassa tehtiin

► **TIEDOT** tätä selvitystä varten kerättiin vuoden 2014 alkupuoliskolla. Ensimmäisessä selvityksessä, mitkä suomalaisyhtiöt toimivat Tansaniassa. Maan investointikeskukselta saatiin tiedot sinne rekisteröityneistä suomalaisista investoijista. Tansanian veroviranomaiselta (Tanzania Revenue Authority, TRA) taas saatiin tiedot niistä yrityksistä, jotka ovat rekisteröityneet veronmaksajiksi Tansaniaan.

Lähempään tarkasteluun otettiin neljä yhtiötä: Suomessa päämajaansa pitävät monikansalliset Nokia Solutions and Networks (NSN) ja Wärtsilä sekä suomalaisen kehitysrahoitusyhtiö Finnfundin rahoittamat keskisuuret metsäalan yhtiöt Green Resources ja Kilombero Valley Teak Company.

Tansanian kaupparekisteristä (Business Registrations and Licen-

sing Agency, BRELA) pyydettiin näitä yhtiöitä koskevat tiedot. Green Resourcesin tietoja ei pyynnöstä huolimatta saatu. Kolmen muun yhtiön asiakirjoista kävivät ilmi rekisteröitymisajankohdat, yritysten johtajat ja nimenmuutokset. Lisäksi Wärtsilä oli toimittanut rekisteriin tilinpäätöstietoja vuosilta 2005-2006, mutta tuoreita tilinpäätöstietoja ei löytynyt. NSN:n tiedoissa oli ote yrityksen johtoryhmän kokouksesta vuodelta 2013.

Helsingissä ja Dar es Salaamissa työryhmä haastatteli Finnfundin edustajia, Finnfundin rahoittamien yritysten johtoa, Suomen Tansanian-suurlähetystön henkilökuntaa ja tansaniaalaista verojuristia. Yrityshaastattelussa pyrittiin selvittämään muun muassa yritysten vero- ja työllisyysvaihtokutuksia, yritysastuuhankkeita

sekä johdon arvioita Tansanian verojärjestelmän toimivuudesta ja veronmaksun yhteiskunnallisesta merkityksestä maassa. Wärtsilä ja NSN eivät suostuneet tapaamaan työryhmää Tansaniassa.

Green Resources ja Kilombero Valley Teak Company -yhtiöiltä pyydettiin edellisvuosien tilinpäätökset ja listat niiden verovelvoitteista. Vain Green Resources lähetti pyydetyt tilinpäätöstiedot. Kilombero Valley Teak Company toimitti verolaskelmat viimeiseltä neljältä vuodelta. Monikansallisilta yrityksiltä taas pyydettiin Tansaniaa koskevat tilinpäätöstiedot viideltä viimeiseltä vuodelta.⁷⁹ Aluksi ne suhtautuivat pyyntöön positiivisesti, mutteivät lopulta suostuneet toimittamaan tietoja.⁸⁰ ◀

niin pienimuotoista, että kilpailijat voivat päätellään tilinpäätöstiedoista esimerkiksi tehtyjen investointien ja ostojen arvon. Yritysten kanssa käydyissä keskusteluissa on yleisesti viitattu myös siihen, että julkisuudessa maakohtaisia verotietoja saatettiin tulkita väärin.

Todellisuudessa yritykset ovat yhä tietoisempia kasvavasta julkisesta kiinnostuksesta veronmaksutietoja kohtaan. Tietojen julkisuus saattaisi olla monelle yritysastuustaan ylpeilevälle yritykselle aidosti ongelmallista. Hyvä esimerkki tästä on yhdysvaltalainen Starbucks, joka tunnetaan Reilun kaupan tuotteiden myymisestä, mutta myös aggressiivisesta verosuunnittelusta.⁷⁷

Yritysten huolena on myös se, että luvut eivät kerro koko totuttua toiminnan positiivisista vaikutuksista kohdemaan kehitykselle, sillä huomioon pitää ottaa myös esimerkiksi syntyneet uudet työ-

paikat ja yhteisöprojektit. Reilu veronmaksu on kuitenkin keskeinen osa yritysastuuta ja usein pitkällä tähtäimellä paljon tärkeämpää kuin esimerkiksi yksittäisen koulun rakentaminen tai yhden kylän maatalouden kehittämishanke.

Jotkut yritykset ovat ryhtyneet vapaaehtoisiin toimiin verovastuunsa julkistamiseksi. Fortum on suomalaisyrityksistä ensimmäisenä raportoinut verojalanjälkensä. Sen raportista puuttuvat kuitenkin maakohtaiset tiedot monesta toimintamaasta. Fortum itse vetoaa siihen, etteivät kaikki maat tai luvut ole olennaisia. Yritys jättää kertomatta tiedot 25 tytäryhtiöstään Irlannissa, Belgiassa, Hollannissa ja Luxemburgissa. Kaikki nämä maat ovat tunnettuja veroparatiisipalveluiden tarjoajia. Tuotannollinen toiminta näissä maissa voi olla olematonta, mutta verosuunnittelun kokonaiskuvan kannalta tiedot ovat oleellisia.⁷⁸

⁷⁷ Macalister (2013)

⁷⁸ Finnwatch (2014)

⁷⁹ Yhtiöiltä pyydettiin seuraavat tilinpäätöstiedot: myynnit, ostot, työntekijäkulut ja työntekijöiden määrät sekä rahoituskulut (sekä konsernin sisällä että toisten yritysten kanssa), käyttöomaisuuden arvo sekä brutto- ja nettovarallisuus sekä veromenot, joissa eritellään lyhytaikaiset ja laskennalliset verokulut, valtioille maksetut todelliset verot, kirjanpitoauden alun ja lopun verovelat sekä kirjanpitoauden laskennalliset verovelat.

⁸⁰ Wärtsilä toimitti luottamuksella taulukon viimeisen viiden vuoden aikana maksamistaan veroista Tansaniassa.

NSN:n lainajärjestelyt jäävät tulkintojen varaan

Nokia Solutions and Networks (NSN) on toiminut Tansaniassa vuodesta 2009.⁸¹ Sen toimialaan kuuluu mobiili- ja telekommunikaatiolaitteistojen ylläpito, asennus ja tuotanto.⁸²

NSN:n tilinpäätös- tai verotietoja ei löydy Tansanian kaupparekisteristä. Sen tietoja ei ole myöskään Tansanian investointikeskuksessa tai Tansanian veroviranomaisilla. NSN toimii alihankkijana investointikeskuksen etuihin oikeutetuille yrityksille kuten Vodacomille, eikä sillä ole siksi ollut syytä rekisteröityä sinne itse.⁸³ Sen hiljattain tekemä nimenmuutos Nokia Siemens Networkista Nokia Solutions and Networksiksi saattaa olla syynä sille, etteivät veroviranomaiset löytäneet siitä tietoja.

Kepan saamien tietojen mukaan NSN on toimitannut kaupparekisteriin tiedot omistajista, johdosta ja nimenvaihdosta. Lisäksi yritys on toimittanut vuonna 2013 pöytäkirjanotteen johtoryhmän kokouksesta. Dokumentin mukaan yrityksen vuoden 2012 liiketulos oli 388 000 euroa ja tappio 517 000 euroa. Tappio johtui enimmäkseen niin sanotuista satunnaisista kuluista eli pääomalainan korkokuluista ja valuuttakuluista. Dokumenteista voi tulkita, että yrityksellä on lainaa ainakin sen hollantilaisesta konsernin emoyhtiöstä (NSN B.V.), joka myös omistaa siitä 65 prosenttia.⁸⁴ Lainan tai korkojen suuruutta ei pysty tietojen perusteella vahvistamaan.

NSN:llä on ainakin kolme yhtiötä Hollannissa: NSN Finance B.V., NSN B.V. ja NSN Nederland B.V.⁸⁵ Yrityksen sisäisen lainan ottaminen Hollannista on veronmaksun minimoinnin näkökulmasta kannattavaa, koska verosuunnittelupalveluja antavat firmat ovat mainostaneet Hollantia Euroopan verotehokkaimmaksi ratkaisuksi monikansallisten konsernien rahoitusjärjestelyille.⁸⁶ Jos yritys tekee lainajärjestelyjä minimoidakseen

veronmaksunsa, kutsutaan toimintaa alikapitalisoinniksi.

Veroja NSN ei ole maksanut Tansaniaan lainkaan vuonna 2012, koska sen toiminta on ollut tappiollista. Sen sijaan sillä on verotuloja 249 000 euroa.⁸⁷ Luku saattaa olla laskennallista verovelkaa, joka sen tulee maksaa jos ja kun se tekee voittoa.

Kaiken kaikkiaan tiedot yrityksen voitoista, tappioista, rahoitusjärjestelyistä ja veronmaksusta jäävät tulkintojen varaan, koska yritys kieltäytyi luovuttamasta tilinpäätöstietoja tämän selvityksen tekijöille. Se ei myöskään antanut Tansanian veroviranomaisille lupaa luovuttaa tietoja, vaikka viranomaiset olisivat voineet yrityksen suostumuksella näin toimia.⁸⁸

Kepalle osoittamassaan kirjeessä yritys toteaa noudattavansa Tansanian verolainsäädäntöä.⁸⁹ Sen tilinpäätöksiä ei kuitenkaan löydy asianmukaisesti maan kaupparekisteristä.⁹⁰ Näin siitäkin huolimatta, että ensimmäisen yhteydenoton yhteydessä NSN:n viestintäosastolta kerrottiin Kepan edustajille, että yleensä eri maiden tilinpäätökset saa paikalliselta viranomaiselta.⁹¹ Viranomaisten ja yrityksen käsitykset tilanteesta eroavat taas toisistaan. NSN:n mukaan se on toimittanut Tansanian viranomaisille tiedot paikallisten vaatimusten mukaisesti vuosilta 2010 ja 2011. Vuoden 2012 tilinpäätöksen toimitusprosessi on työn alla.⁹²

NSN käsitteli Kepan tiedonsaantipyynnin yli kuukauden. Se ei suostunut tapaamaan Kepan henkilökuntaa Tansaniassa. Sähköpostitse yritys kertoi seuraavansa keskustelua maakohtaisesta tili- ja veroraportoinnista ja tiedostavansa yleisen kiinnostuksen aihetta kohtaan. NSN:n mukaan tulevaisuudessa ei ole poissuljettua, että se raportoi tietojaan vapaaehtoisesti maakohtaisesti.⁹³ Yritys on myös toivonut asiasta tapaamista Helsingissä.

” Kaiken kaikkiaan tiedot yrityksen voitoista, tappioista, rahoitusjärjestelyistä ja veronmaksusta jäävät tulkintojen varaan, koska yritys kieltäytyi luovuttamasta tilinpäätöstietoja tämän selvityksen tekijöille.

81 Business Registrations and Licensing Agency Tanzania (2014a)

82 Ibid.

83 Muro (haastattelut)

84 Business Registrations and Licensing Agency Tanzania (2014a)

85 Open Corporates (2014)

86 Tax Consultants International (2011)

87 Business Registrations and Licensing Agency Tanzania (2014a)

88 Mbaghi ja Mbibo (haastattelut)

89 Nokia Solutions and Networks (2014a)

90 Tansanian kaupparekisterin mukaan yritysten tulee ilmoittaa yritysmuoto, osakepääoma, omistus- ja johtotiedot, perustamisajankohta, vuosiraportti ja tilinpäätös. Lähde: Mkapa (haastattelut)

91 Baijars (haastattelut)

92 Nokia Solutions and Networks (2014b)

93 Nokia Solutions and Networks (2014a)

Wärtsilältä kahdeksan vuotta vanhat tilinpäätökset

Wärtsilällä on toimintaa kaikkialla Afrikassa, ja sen teknologialla tuotetaan suuri osa monen maan sähköstä. Näin myös Tansaniassa.⁹⁴ Wärtsilällä on ollut rajavastuuyhtiömuotoa oleva tytäryhtiö Tansaniassa vuodesta 1998 lähtien.⁹⁵ Wärtsilä Tanzania Ltd operoi Dar es Salaamissa voimalaitosta, jonka Wärtsilä on sinne toimittanut. Yrityksellä on tällä hetkellä Tansaniassa 32 työntekijää.⁹⁶

Kepan saamien tietojen mukaan yritys on toimittanut asiakirjoja Tansanian kaupparekisteriin vaihtelevasti – lähinnä eri vuosien omistajatietoja. Alussa yrityksen omistivat Wärtsilän yhdysvaltalainen ja kenialainen tytäryhtiö, nykyään omistaja on Wärtsilä Finland Oy. Rekisteritietojen mukaan yritystä ovat johtaneet suomalaiset, yhdysvaltalaiset ja kenialaiset.⁹⁷

Vuosina 2005 ja 2006 Wärtsilä on toimittanut kaupparekisteriin tilinpäätökset. Ne eivät kuitenkaan kerro mitään nykypäivän tilanteesta. Wärtsilä ei itse osannut selvityksen tekovaiheessa kertoa, miksi yritys oli toimittanut tilinpäätökset vain kyseisiltä vuosilta.⁹⁸ Myöhemmin Wärtsilä vahvisti, että se oli toimittanut kaikkien vuosien tilinpäätökset kaupparekisteriin.⁹⁹ Kefa ei kuitankaan saanut näitä tietoja rekisteristä.

Wärtsilä on rekisteröitynyt veronmaksajaksi Tansaniaan. Yrityksen mukaan se ei kuitenkaan saa Tansaniasta mitään verohelpotuksia.¹⁰⁰ Se ei ole myöskään

rekisteröitynyt Tansanian investointikeskukseen, koska se toimii alihankkijana voimalaitokselle. Yritys kieltäytyi toimittamasta Kepalle Wärtsilä Tanzania Ltd:n tilinpäätöksiä, joita pyydettiin viideltä viimeiseltä vuodelta. Yritys katsoo, että yksittäisen maan luvut saattavat antaa virheellisen kuvan koko toiminnasta. Yksittäisen maan tilinpäätöslukuja on sen mukaan vaikea tulkita, koska yritys tekee niin paljon sisäistä laskutusta.¹⁰¹ Yritys myös painottaa, ettei sen yhteiskunnallisia vaikutuksia voi tulkita vain tilipidosta, vaan tulkinnat tulee tehdä sen toiminnasta kokonaisuutena.¹⁰²

Wärtsilä toimitti taustatiedoksi joitakin liiketoimintaa koskevia lukuja. Niiden mukaan yritys maksoi viime vuonna enemmän yhteisöveroa kuin se sai tuloa. Tansaniassa Wärtsilä kertoo käyttävänsä veroasioissa konsulttinaan kansainvälistä KPMG-yhtiötä.¹⁰³ KPMG kuuluu maailman tunnetuimpien verosuunnitteluneuvoja myyvien konsulttiyritysten joukkoon, jota on syytetty verovälttelyn edistämisestä.¹⁰⁴ Lukujen valossa ei kuitenkaan voi tehdä johtopäätöksiä siitä, että KPMG neuvoisi Wärtsilää välttelemään veroja. Yritys ei suostunut tapaamaan Kepan edustajia Tansaniassa, eikä Helsingistä löytynyt sopivaa ihmistä vastaamaan kysymyksiin siitä, miten Tansanian verojärjestelmää voisi parantaa. ◀

TANSANIAN KAUPPAREKISTERISSÄ ASIOIMINEN VAATII KÄRSIVÄLLISYYTTÄ

Yrityksiä koskevien tietojen hankkiminen Tansanian kaupparekisteristä ei käy käden käänteessä. Virallinen tiedonsaantiopyyntö piti lähettää postitse etukäteen. Ensimmäisellä vierailulla kävi ilmi, että kirje oli kadonnut viraston uumeniin. Onneksi mukana oli siitä kopio.

Oikeiden ihmisten löytäminen kaupparekisteristä edellytti monta hissimatkaa ja asioimista useilla luukuilla. Yksi työpäivä ei riittänyt tietojen saamiseen. Kävi myös ilmi, että neljästä yrityksestä yhden tiedot eivät olleet saatavilla – syy tähän ei koskaan

selvinnyt. Käsittelymaksu, 6 000 Tansanian shillinkiä eli alle kolme euroa piti käydä hoitamassa kaupparekisterin alakerrassa olevassa pankissa ja kuitti maksusta rekisteröidä jälleen kaupparekisterissä.

Lopulta saimme käsiimme kolme repaleista kansiota ja luvan tutustua niiden sisältämiin dokumentteihin paikan päällä ja tallentaa niitä valokuvaamalla. Ahtauduimme pieneen huoneeseen ja ryhdyimme työhön.

Kuvat katsottavissa Kepan Flickristä:

► <https://flic.kr/s/aHsjXrzmn2>

94 Weaver (2013)

95 Business Registrations and Licensing Agency Tanzania (2014b)

96 Wärtsilä (2014)

97 Business Registrations and Licensing Agency Tanzania (2014b)

98 Ibid.

99 Palojärvi (haastattelut)

100 Business Registrations and Licensing Agency Tanzania (2014b)

101 Palojärvi (haastattelut)

102 Ibid.

103 Wärtsilä (2014)

104 Kts. esim. House of Commons (2013)

TANSANIA – KEHITYSTÄ VEROHELPOUKSILLA?

TANSANIA PYRKII RIIPPUMATTOMUUTEEN KEHITYSAVUN ANTAJISTA JA HALUAA KESKITULOISTEN MAIDEN KERHOON. VEROTAAKKA ON TAVALLISTEN TANSANIALAISTEN HARTEILLA SAMAAAN AIKAAN, KUN SIIJOITTAJILLE MYÖNNETYT VEROHELPOUKSET TEKEVÄT SUUREN LOVEN VALTION KASSAAN.

► **TANSANIAN** talouskasvu on ollut viime vuosina nopeaa. Vuonna 2012 kasvu kipusi seitsemään prosenttiin. Samana vuonna 28 prosenttia väestöstä eli edelleen köyhyysrajan alapuolella.¹⁰⁵ Tansania on asettanut tavoitteekseen nousta keskitulon maiden joukkoon vuoteen 2025 mennessä.¹⁰⁶ Kehittyäkseen sen on saatava valtion kassaan lisää verotuloja lainojen ja kehitysavun sijaan.

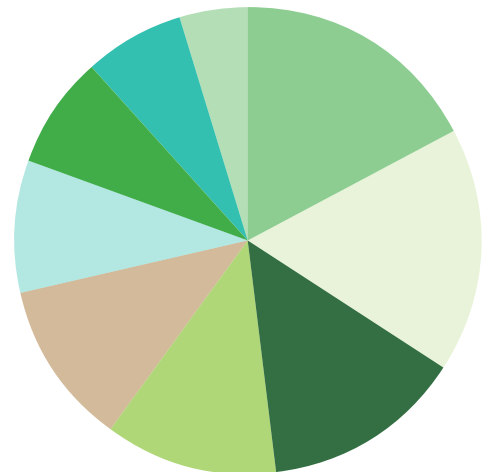
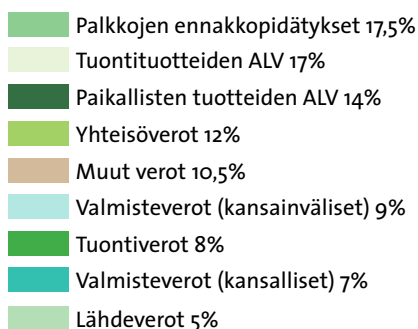
Tällä hetkellä vähän yli puolet valtion budjetistä katetaan verotuloilla, noin viidennes lainoilla ja

toinen viidennes kehitysavulla. Vuonna 2012 verotulojen osuus Tansanian bruttokansantuotteesta oli noin 16 prosenttia, ja tavoitteena on kasvattaa veroste 20 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä.¹⁰⁷

Tansanian budjetin kokonaisarvo on kahdeksan miljardia euroa budjettivuonna 2013/14.¹⁰⁸ Tämän pitäisi kattaa julkiset palvelut 44 miljoonalle kansalaiselle, mikä tarkoittaa alle 200 euroa kansalaista kohti. Suomessa budjetin koko oli 54 miljardia euroa vuonna 2013 eli noin 9 900 euroa per kansalainen.

TANSANIAN VEROTUKSEN RAKENNE

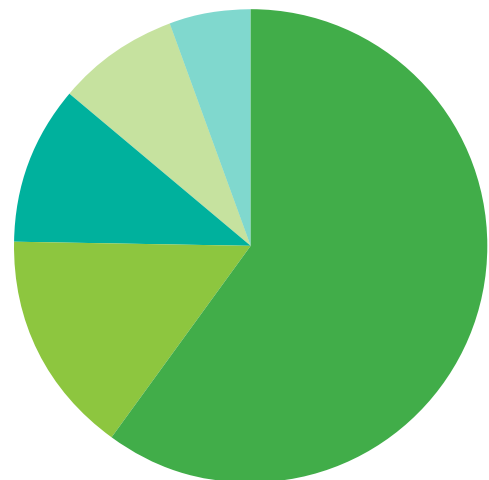
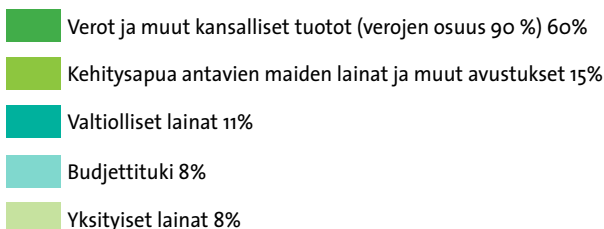
(ERI VEROJEN OSUUDET VEROTULOISTA BUDJETTIKAUDELLE 2013/2014)

Lähde: Masalla (2013)

MITEN TANSANIAN VALTION BUDJETTI RAHOITETAAN?

(OSUUDET BUDJETTITALOUDEN TULOISTA BUDJETTIKAUDELLE 2013/2014)

Lähde: PriceWaterhouseCoopers (2013)

¹⁰⁵ Maailmanpankki (2014a)

¹⁰⁶ Government of United Republic of Tanzania (1995)

¹⁰⁷ Tanzania Revenue Authority (2013a)

¹⁰⁸ Tansanian shillingin ja euron vaihtokurssina on käytetty Tansanian Keskuspankin myynti- ja ostokurssien keskiarvoa 12.5.2014: TSH 2255 - €1.

Verotaakka tavallisilla tansanialaisilla

Suurimman verotaakan kantavat työntekijät ja kuluttajat. Kuluttajat maksavat välillisiä kulutusveroja eli arvonlisäveroa ja valmisteveroa tuotteista ja palveluista. Virallisen sektorin työntekijät taas maksavat palkastaan tuloveroa. Arvonlisäverojen osuus on noin kolmannes kaikista verotuloista, tuloverojen osuus vajaa viidennes ja valmisteverojen osuus vajaa kymmenesosa.

Yritysverojen osuus taas on vain 12 prosenttia¹⁰⁹ kaikista verotuloista, vaikka yhteisövero on suhteellisen korkea – 30 prosenttia.¹¹⁰ Tämä johtuu erilaisista verovähennyksistä. Muut yritystoimintaan kohdistuvat verot ja maksut ovat arvoltaan vähäisiä yhteisöveroon verrattuna.¹¹¹

Kertoessaan Tansaniaan maksamistaan veroista yritykset saattavat laskea mukaan myös työntekijöidensä maksamat tuloverot, koska yritykset hoitavat niiden keräämisen valtion kassaan. Tulovero muodostaa laskelmissa usein yhden yrityksen suurimmista veroeristä, vaikka todellisuudessa sen maksavat työntekijät palkkapussistaan. Myös tässä raportissa käsiteltävä Kilombero Valley Teak Company kertoo maksamistaan työntekijäkuluista (ks. s. 21).

Epävirallinen sektori, kotitarveviljely ja satunnaiset työt jäävät verottajan rekisterin ja siten veronmaksun ulkopuolelle. Tansanian taloudellisesta toiminnasta suurin osa on tällaista. Epävirallisen talouden välttyminen veronmaksulta on aiheuttanut Tansaniasa kiistoja. Esimerkiksi Dar es Salaamin rekisteröidyt kauppiat ovat protestoineet arvonlisäveronmaksua vastaan sillä perusteella, ettei se koske epävirallisen talouden piiriin kuuluvia katukauppiaita (ks. s. 17).

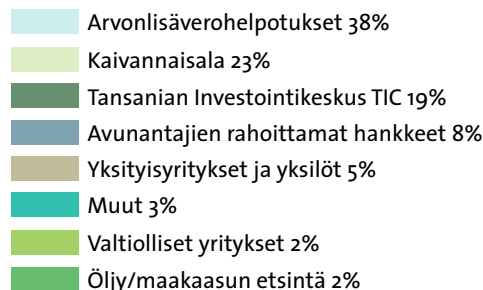
Vaikka arvonlisävero on yksi oleellisimmista verolähteistä, jätetään sitä myös paljon maksamatta. Rahamäärällisesti suurin osa kaikista verohelpotuksista kohdistuu nimittäin juuri arvonlisäveroihin. Arvonlisäveron vähennyksistä hyötyvät toimijat monilla eri sektoreilla, minkä vuoksi on vaikea arvioida tarkalleen, ketkä niistä eniten hyötyvät. Rahamäärällisesti seuraavaksi suurin verohelpotusten nauttija on kaivannaissektori. Kolmantena tulevat Tansanian investointikeskuksen (TIC) sertifioimat yritykset, jotka toimivat useilla sektoreilla kaivannaiset pois lukien.¹¹²

Tansanian investointikeskuksen tehtävänä on silottaa ulkomaisten investoijien tietä. Jos yritys esimerkiksi rakentaa maahan tehtaan ja työllistää ihmisiä, se voi saada TIC-sertifikaatin ja välttää arvonlisäveron maksamisen rakennustarvikkeista tai muista materiaaleista. TIC-sertifioidut yritykset saavat aiemmista tappioistaan verovähennyksiä kauan sen jälkeen, kun ovat alkaneet tehdä voittoa – ilman aikarajaa. Käytäntö vähentää sijoittajan riskiä – ja valtion verotuloja.¹¹³ Yhteensä kaivannaissektori ja TIC-sertifioidut yritykset saavat 40 prosenttia kaikista verohelpotuksista. Neljäntenä tulevat kehitys yhteistyöhankkeet kahdeksan prosentin osuudella.¹¹⁴

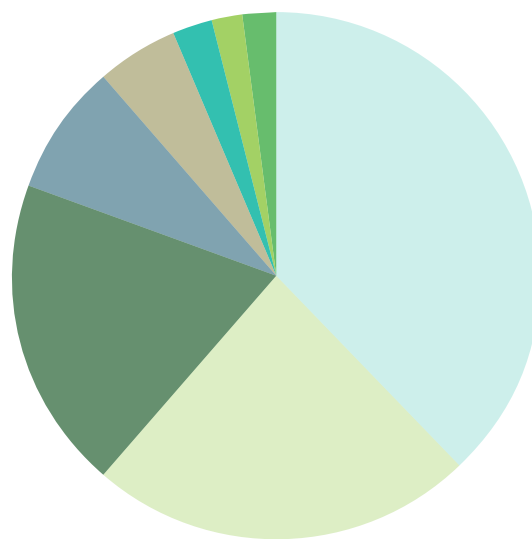
Myös tullimaksut ovat erilaisten verohelpotusten piirissä. Tansanian parlamentin tarkastusvaliokunta on arvioinut, että maa menettää niiden takia noin miljardi euroa vuodessa (2 biljoonaa shillinkiä).¹¹⁵

Osa verohelpotuksista todella tukee Tansanian kehitystä – esimerkiksi helpotukset tuotantolaitteille, raaka-aineille, terveys- ja koulutustarvikkeille ja rautatiemateriaaleille.

TANSANIAN VEROHELPOTUKSET

Lähde: Tanzanian National Audit Office (2013)

109 PriceWaterhouseCoopers (2013)

110 Tanzania Revenue Authority (2013b)

111 Tansanialainen verojuristi (haastattelut)

112 Tanzanian National Audit Office (2013)

113 Tanzania Investment Centre (2013)

114 Tanzanian National Audit Office (2013)

115 Kabwe (2014)

Kaivannaissektori vapaamatkustajana

Vaikka epävirallisten yritysten määrä on suuri, niiden takia menetetyt verotulot kalpenevat suurten monikansallisten, erityisesti kaivannaissektorilla toimivien yritysten rinnalla. Nämä kullaan ja maakaasun perässä Tansaniaan tulleet yritykset hyötyvät verovapaudesta ja verohelpotuksista. Kaivosyhtiöt eivät tarvitse Tansanian investointikeskuksen TIC-sertifikaatteja, vaan ne neuvottelevat veroetunsa suoraan energia- ja mineraaliministeriön kanssa ja solmivat kaivostoiminnan kehittämissopimuksia (Mineral Development Agreements, MDA).¹¹⁶

Kaivosalalla kulta on keskeisessä asemassa. Se on Tansanian toiseksi suurin vientituote, jonka osuus koko tavaraviennistä on yli 40 prosenttia (2 miljardia dollaria vuonna 2012). Viime vuosina kullaan hinta on ollut ennätyskorkealla, vaikkakin viime aikoina laskusuunnassa. Hyödyt hinnannoususta ovat menneet sijoittajille, koska Tansaniassa ei ole windfall-veroa, jolla verotettaisiin yritysten liiketoiminnasta riippumatonta arvonnousua.¹¹⁷

Kaivosyhtiöitä koskevat verovelvoitteet eivät toistaiseksi ole julkisia, mutta niiden veronmaksun kokonaissummat raportoidaan Tanzania Extractive Industries Initiative (TEITI) -työryhmälle, jonka tavoitteena on valvoa kaivosteollisuuden avoimuutta.¹¹⁸ TEITI:n vuoden 2011 raportin 30 yrityksestä vain viisi maksoi yhteisöveroa – ja näistä vain yksi oli kultakaivosyhtiö. Tämä johtuu luultavasti siitä, että yhtiöt voivat vähentää aiemmat tappionsa verotuksessa.¹¹⁹ Kullaan hinnannoususta riippumatta tappioita on voinut syntyä investoinnin alkuvaiheessa.

Pääomaa pakenee ulkomaille

Tansaniaan perustettiin vuonna 2006 erityistalousalueohjelma, jonka piiriin kuuluu muun muassa erityisesti vienti- ja maataloussektorin yrityksille suunnattuja talousalueita, vapaasatamia, vapaakauppa-alueita ja teollisuuspuistoja. Neljä vuotta aikaisemmin perustettiin erityisesti vientiyrityksille suunnattu Export Processing Zones -ohjelma, jonka tavoitteena oli saada aikaan vientijohdoista talouskasvua.¹²⁰ Alueilla toimivat yritykset saavat tuoda tuotantoon käytettäviä raaka-aineita tullivapaasti ja olla maksamatta yhteisöveroa kymmenen ensimmäiseen vuoteen. Tansanialaisen

veroasiantuntijan mukaan monet yritykset muuttavat nimeä kymmenen vuoden välein saadakseen jatkoa yhteisöverohelpotukselleen.¹²¹

Erityistalousalueiden myötä myös siirtohinnoittelun väärinkäytön uskotaan lisääntyneen. Siirtohinnoittelun väärinkäytöllä tarkoitetaan sitä, että yritykset ali- tai ylihinnottelevat tuotteita sisäisessä kaupassaan niin, että kustannukset ja tappiot ovat suuremmat korkean verotuksen maissa.

Samalla kun maan uusin Export Processing Zones -ohjelma toimeenpantiin vuonna 2008, nousi siirtohinnoittelun väärinkäyttö dramaattisesti. Kun yritykset ovat voineet toimia tullivapaasti, ovat ne myös voineet siirtää pääomaa ulos maasta halvemmalla hinnoitteleamalla tuontituotteet erittäin korkealle. Tuoreen arvion mukaan Tansania on menettänyt vuosien 2002-2011 välillä 2,5 miljardia euroa verotuloja siirtohinnoittelun väärinkäytön takia.¹²² Ongelman on myöntänyt myös valtion verotutkinta-asiamies Lusekelo Mwaseba.¹²³

Tansania noudattaa periaatteessa siirtohinnoitteluun liittyen OECD:n markkinaperustaisuusperiaatetta¹²³, mutta sen toimeenpaneminen on vaikeaa. Vertailukelpoisia tietoja ei ole saatavilla, asianmukaisen lainsäädännön ja oikeuslaitoksen toiminnassa on puutteita ja erilaiset investoinnin kannustimet tekevät järjestelmästä monimutkaisen.¹²⁵

Toinen verovälttelyn muoto on laina- ja korkokikkailu eli alikapitalisointi, jossa yritys konserni ottaa lainaa veroparatiisissa sijaitsevalta tytäryhtiöltään ja maksaa sitä takaisin korkoineen, jotka saa yleensä vähentää verotuksessa. Tansaniassa yksityisen sektorin ulkoisen velan taso nousi vuosina 2010-2011 melkein 40 prosenttia. 81 prosenttia tästä velasta oli konsernien sisäisten yhtiöiden rahoittamaa. Suurimmat lainanantajat löytyivät Isosta-Britanniasta, Etelä-Afrikasta, Norjasta, Hollannista ja Yhdistyneistä Arabiemiraateista.¹²⁶ Monet Tansaniaan investoivat yritykset pitävät päämajojaan näissä maissa (kts. kuva s. 5). Hollanti ja Yhdistyneet Arabiemiraatit eivät kuulu tähän ryhmään. Sen sijaan niitä yhdistää se, että ne tarjoavat veroparatiisipalveluja yrityksille. Myös Tansanian NSN:llä oli vuonna 2012 laina hollantilaiselta tytäryhtiöltään.

116 Tanzania Investment Centre (2014)

117 Olan'g (2013)

118 Tanzania Extractive Industries Transparency Initiative (2013)

119 Ibid.

120 Export Processing Zone Authority (2014)

121 Tansanialainen verojuristi (haastattelut)

122 Global Financial Integrity (2014)

123 Tax Justice Network-Africa and

Strathmore Tax Research Centre (2013)

124 Markkinaperustaisuudella tarkoitetaan, että tuotteiden hinnan pitäisi yrityskonsernin sisäisessä kaupassa vastata normaaleja markkinahintoja.

125 Tax Justice Network-Africa and Strathmore Tax Research Centre (2013)

126 Bank of Tanzania (2012)

Tansanialaisen verokampanjan tv-mainos julkaisukieltoon

► **TANSANIALAINEN** kansalaisjärjestöverkosto Policy Forum sai loppuvuodesta 2013 yllättävän tiedon: Tansanian viestintäviranomaisen oli kieltänyt sen verokampanjaan liittyvän TV-mainoksen näyttämisen.

Mainos oli ehtinyt pyöriä kahdella kansallisella TV-kanavalla lähes kuukauden ajan. Star TV:n mainosaika oli jo päättynyt, ja ITV:lläkin näyttöaikaa oli jäljellä enää muutama päivä. ITV:n edustajat ilmoittivat Policy Forumille saaneensa viestintäviranomaiselta (Tanzanian Communication Regulatory Authority, TCRA) kirjeen, jossa kanavaa vaadittiin vetämään mainos pois.

"Kirjeen mukaan mainos oli häiritsevää ja mahdollisesti harhaanjohtava", kertoo Policy Forumin asiantuntija Nicholas Lekule. Kanavan johto pohti asiaa ja kertoi lopulta Policy Forumille päättäneensä noudattaa TCRA:n kehotusta.

TV-mainos oli osa Policy Forumin vero-oikeudenmukaisuutta ajavaa kampanjaa. Mainoksella haluttiin kannustaa ihmisiä vaatimaan reilua progressiivista verojärjestelmää ja laadukkaita julkisia palveluita sekä suuryrityksille vähemmän verohelpotuksia.

Mainoksessa leskeksi jäänyt kolmen lapsen äiti keittää aamuteetä ja valmistaa maissijauhoista ugalia. Samalla kertojääni toteaa, että tavalliset tansanialaiset maksavat arvonlisäveroa elintarvikkeista ja puhelimen käytöstä, kun taas suuryritykset voivat pakoilla veronmaksua voitoistaan. Mainoksessa

ihmetellään myös, minne tavallisten ihmisten veroshillingit menevät. Ne kun eivät näy peruspalveluiden laadussa eivätkä teiden kunnossa.

Nicholas Lekule kertoo, että Policy Forum on tehnyt Tansaniassa töitä verokysymysten parissa jo vuosia. "Tällä hetkellä valtio menettää paljon rahaa verohelpotusten takia. Nämä rahat voitaisiin käyttää budjetin rahoittamiseen."

Mainoksen poisvetäminen voi liittyä myös onnettomaan sattumaan. Mainoskampanjan aikaan Dar es Salaamin keskustan rekisteröityneet kauppiaat protestoivat näyttävästi arvonlisäveron maksamista vastaan. He pitivät epäreiluna sitä, ettei epävirallisen talouden piirissä toimivilta katukauppiailta vaadittu samaa.

"Tämä johti väärinymmärrykseen siitä, että mainos olisi kannustanut ihmisiä protestoimaan veronmaksua vastaan. Se ei pidä paikkaansa", sanoo Lekule. Saman Policy Forum olisi halunnut kertoa viranomaisille, mutta TCRA suostui keskustelemaan tapauksesta ainoastaan TV-kanavan kanssa.

Järjestöverkosto uskoo, että käsky mainoksen poisvetämisestä tuli suoraan Tansanian hallituksesta. "Ajoitus on keskeistä. Jos mainos ajoittuu vaalien läheisyyteen, on hallitus varuillaan. Paikallisvaalit pidetään vielä tänä vuonna ja valtakunnalliset vaalit ensi vuonna. Hallitus seuraa tarkasti kaikkea, jolla voi olla vaikutusta vaalien tulokseen." ◀

► Katso blogi ja video: <http://www.kepa.fi/blogi/14381>

Verohelpotukset tarkkaan syyniin

Tansanian valtiovarainministeriö on herännyt tarkastelemaan verohelpotuksia avunantajamaiden ja hallituksen välisen Public Expenditure Review-foorumin tilaaman tutkimuksen innoittamana. Valtiovarainministeriö on myöntynyt neuvonantajien suosituksiin poistaa joitakin verohelpotuksia. Suurin osa asiaan perehtyneistä on sitä mieltä, että voittoa tuottavien yritysten pitäisi maksaa osuutensa valtion kassaan.¹²⁷ Myös valtion ylitarkastaja on ilmoittanut aikovansa tehdä selvityksen verohelpotuksista.¹²⁸

Verohelpotusten kartoittaminen on askel oikeaan suuntaan, vaikkei se katakaan ministeriöiden suoraan yritysten kanssa sopimia räätälöityjä verojärjestelyjä.¹²⁹ Ministereillä on valta hyväksyä tällaisia verohelpotuksia, jotka voivat pysyä voimassa myös sen jälkeen, kun kyseinen ministeri on jättänyt virkansa.¹³⁰ Yksittäisten ministerien myöntämistä verojärjestelyistä on ilmoitettava hallituksen virallisessa lehdessä, mutta niistä ei tarvitse käydä keskustelua eikä niitä tarvitse hyväksyttää parlamentissa.

Tällaiset järjestelyt ovat vastoin OECD:n suosituksia, joiden mukaan verokannustimet investoinneille ovat perusteltuja vain silloin, kun ne ovat läpinäkyviä ja perustuvat lakiin, ja kun niistä on tehty kustannus-hyötylaskelmat.¹³¹ Ne myös vääristävät yritysten kilpailuasetelmia. Ministeriöiden myöntä-

mien verohelpotusten remontti onkin tansanialaisten kansalaisjärjestöjen keskeinen vaikuttamistyön tavoite kaivosalan verohelpotusten karsimisen ohella.¹³²

Ministeriöiden myöntämät verohelpotukset joutuvat myös siihen, että useimmiten parlamentti on sivuutettu sekä niitä koskevasta päätöksenteosta että toimeenpanon valvonnasta. Tämä heikentää tilivelvollisuutta ja demokratiaa kestäviä verojärjestelmiä kehitettäessä.

Viime aikoina on kuitenkin otettu askelia oikeaan suuntaan. Tansanian parlamentin tarkastusvaliokunta (Public Accounts Committee, PAC¹³³) on tilannut selvityksen kaikista verohelpotuksista. Valiokunta haluaa tietoa myös monikansallisten yhtiöiden harjoittaman verovälttelyn sekä laittomien rahavirtojen laajuudesta. Se on myös luvannut julkaista asiasta raportin, mikä ei ole Tansanian tapauksessa itsestäänselvyys, koska verohelpotuksiin tai erilaisiin verojärjestelyihin yritysten kanssa liittyy usein poliittisia intressejä ja vispilänkauppaa.¹³⁴

Aloite on osa eteläisen Afrikan alueellisen yhteisön (SADEC) tarkastusvaliokuntien yhteenliittymän (SADCOPAC) päätöslauselmaa. Siinä valiokuntia vaaditaan selvittämään verovälttelyn, veronkierron ja laittomien rahavirtojen laajuus toimivalta-alueellaan.¹³⁵ ◀

” Verohelpotusten kartoittaminen on askel oikeaan suuntaan, vaikkei se katakaan ministeriöiden suoraan yritysten kanssa sopimia räätälöityjä verojärjestelyjä. Ministereillä on valta hyväksyä tällaisia verohelpotuksia, jotka voivat pysyä voimassa myös sen jälkeen, kun kyseinen ministeri on jättänyt virkansa.

127 CRC Sogema (2013)

128 Tanzanian National Audit Office (2013)

129 Government of Tanzania (2006)

130 Tansanialainen verojuristi (haastattelut), kts. myös Government of Tanzania (2006)

131 OECD (2013b)

132 Kepa (2014)

133 Tarkastusvaliokunnalla on velvollisuus tutkia valtion varainkäyttöä ja keskustella pääkirjanpitäjän raporteista asianomaisten virkamiesten kanssa. Tarkastelun jälkeen valiokunta ilmaisee näkemyksensä valtion varainkäytöstä, ja voi raportoida tulokset ja suositukset kansalliskokoukselle. Valiokuntaa johtaa oppositiopuolueen kansanedustaja, minkä tarkoitus on vahvistaa tilivelvollisuutta ja puolueettomuutta.

134 Parliament of Tanzania (2014)

135 SADCOPAC (2013)

MONIMUTKAINEN VEROJÄRJESTELMÄ AIHEUTTAA PÄÄNVAIVAA YRITYKSILLE

LUKUISAT VEROT, MAKSUT JA PORSANREIÄT TEKEVÄT TANSANIAN VEROJÄRJESTELMÄSTÄ NIIN MONIMUTKAISEN, ETTÄ YRITYSTEN VOI OLLA VAIKEA HOITAA VEROVASTUUNSA PILKULLEEN. VARSINKIN PIENET JA KESKISUURET YRITYKSET KOKEVAT SEN KOHTUUTTOMAN RASKAAKSI.

► **VERONMAKSUA** ei ole Tansaniassa tehty helppoksi. Varsinaisten verojen lisäksi maksettavaksi lankeaa erilaisia isompia ja pienempiä maksuja sekä valtakunnallisella että paikallistasolla. Vero-, lupa- ja maksusäännösten noudattaminen voi viedä yllättävän paljon aikaa ja rahaa. Seuraavaksi tarkastelussa oleva Kilombery Valley Teak Company (KVTC) arvioi käyttävänsä noin kuusi prosenttia liikevaihdostaan 23:een eri lupaan.¹³⁶

Veronmaksunsa asianmukaisesti hoitavat yritykset menettävät kilpailukykyään suhteessa niihin, jotka eivät ole rekisteröityneet veronmaksajiksi. Jotkut verovirkamiehet myös käyttävät järjestelmän monimutkaisuutta hyväkseen kerätäkseen verojen tai sakkojen sijaan lahjuksia.¹³⁷ KVTC esittikin huolen siitä, että verotietojen julkisuus voisi lisätä verovastuunsa jo nyt kantavien yritysten verotaakkaa, kun niihin kohdistettaisiin vielä uusia maksuja.¹³⁸

Kansalaisten lisäksi myös yritysten luottamuksessa Tansanian verojärjestelmään on siis parantamisen varaa. Meneillään olevalla hallituskaudella Suomen kehitysyhteistyössä on painotettu kumppanimaiden verojärjestelmien kehittämistä niin, että maiden kyky kerätä verotuloja paranisi. Jotta maat hyötyisivät suomalaisten ja muiden ulkomaisten investointien tuomista verotuloista, olisi kehitysyhteistyössä tärkeää kannustaa ja tukea maita yksinkertaistamaan järjestelmäänsä, luopumaan turhista ja epädemokraattisista verohelpotuksistaan ja lisäämään kapasiteettiaan verovälteilyn pysäyttämiseksi.

Seuraavaksi tarkastellaan kahta Finnfundin rahoittamaa tansanialaista metsäalan pk-yritystä, jotka luovivat verojärjestelmän koukeroissa ja joiden verovastuuseen Finnfund omistajana ja lainoittajana vaikuttaa. Molemmat yritykset toivat haastatteluissa esille sen, että suhteessa kilpailijoihin heidän veronmaksunsa on tarkemman suurenuslasin alla.

¹³⁶ Lemm (haastattelut)

¹³⁷ Lönnqvist (haastattelut)

¹³⁸ Lemm (haastattelut)

¹³⁹ Ulkoasiainministeriö (2012)

¹⁴⁰ Linjausta ei ole saatavilla internetistä. Siihen kuitenkin viitataan Finnfundin vuosiraportissa 2013 (Finnfund (2014)).

¹⁴¹ Veroparatiisilista löytyy lähteestä: OECD Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes (2013) Veroparatiisilista on vain suuntaa antava nimitys, todellisuudessa kyseessä on ryhmä maita, jotka ovat saaneet

FINNFUNDIN VEROVASTUU

Valtion teollisen yhteistyön rahasto Finnfund rahoittaa suomalaisia yrityksiä, jotka investoivat kehitysmaihin ja Venäjälle. Lisäksi se sijoittaa kehitysmaissa sijaitseviin paikallisiin yrityksiin ja eri puolilla maailmaa sijaitseviin rahastoihin. Finnfundia rahoitetaan Suomen kehitysyhteistyöbudjetista. Investointien tulisi muun muassa vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta sekä suitsia kansainvälistä veronkiertoa ja välttelyä.¹³⁹

Vuodesta 2012 Finnfundilla on ollut voimassa linjaus,¹⁴⁰ joka estää sitä sijoittamasta rahastoihin, jotka sijaitsevat OECD:n veroparatiisilistalle joutuneissa maissa.¹⁴¹ Finnfund kertoo myös vastustavansa kohdemaissa tapahtuvaa veronkiertoa, korruptiota ja rahanpesua ja selvittävänsä kansasijoittajien ja hallinnointiyhtiöiden taustat ennen sijoituspäätöksiä. Se vaatii myös rahastoilta raportointia niiden maksamista veroista.¹⁴²

Lisäksi Finnfund kertoo huomioivansa paikallisen veronmaksun kaikissa lainoitus- ja investointipäätöksissään osana investoinnin kehitysarviointia. Finnfundilla ei kuitenkaan ole paikallista veronmaksua koskevaa virallista linjausta.¹⁴³

“non-compliant” tai “partially compliant” statuksen OECD:n veroja koskevaa avoimuutta tarkastelleessa vertaisarvioinnissa. Tällä hetkellä näitä maita ovat Luxembourg, Brittiläiset Neitsytsaaret, Panama, Kypros, Costa Rica, Botswana, Seychellit, Brunei, Dominica, Guatemala, Libanon, Nauru, Niue, Sveitsi, Trinidad ja Tobago, Liberia, Marshallinsaaret, Itävalta, Turkki, Arabiemiirikunnat ja Vanuatu.

¹⁴² Finnfund (2014).

¹⁴³ Kangasniemi ja Skelly (haastattelut)

Kilombero Valley Teak Company luovii veroviidakossa

Kilombero Valley Teak Company (KVTC) istuttaa ja jalostaa tiikkiä Etelä-Tansaniassa Kilomberon laakossa sekä Ulangan ja Iringan alueilla. Yhtiön toisena omistajana on Finnfundin ohella Global Environment Fund (GEF). Finnfund on vähemmistöosakas, jonka omistuksessa on 23 prosenttia 13,2 miljardin Tansanian shillingin eli noin seitsemän miljoonan euron osakepääomasta.

Tietoja KVTC:sta on saatavilla julkisista lähteistä vain vähän. Yhtiö perustettiin Tansaniassa vuonna 1992, ja samalla se rekisteröityi maan kaupparekisteriin. Yhtiö väittää ilmoittaneensa tietonsa kaupparekisteriin joka vuosi, mutta viimeisin sen kansioista löytynyt tieto on vuodelta 1998 – samalta vuodelta, jolloin kaupparekisteristä muistutettiin yhtiötä sen velvollisuudesta toimittaa tiedot asianmukaisesti.¹⁴⁴

KVTC liittyi investointien edistämiskeskuksen rekisteriin vuonna 1995, ja sittemmin sen seuraajan, Tansanian investointikeskuksen rekisteriin vuonna 2006. Yhtiö sai TIC-sertifikaatin, joka takasi sille tuotantohyödykkeiden tuontia koskevia verohelpoituksia 10 miljoonan dollarin arvoisen sahalaitoksen rakentamishankkeessa.¹⁴⁵

Viranomaisten tietojen mukaan KVTC rekisteröityi verovelvolliseksi vuonna 2009. KVTC itse kuitenkin korjasi, että yhtiö on ollut veroviranomaisen rekisterissä jo vuodesta 2002 lähtien, jolloin se sai verotunnuksen. Tansanian veroviranomaisen yhtiölle myöntämä ALV-sertifikaatti on helmikuulta 2007. Tapaus osoittaa jälleen viranomaistietojen puutteet.

Kuten muidenkin tässä selvityksessä mukana olevien yritysten kohdalla, KVTC:n veronmaksutietoja ei saatu Tansanian veroviranomaiselta, koska verolainsäädäntö rajoittaa tietojen luovuttamista ulkopuolisille ilman yhtiön lupaa.¹⁴⁶ KVTC itse kuitenkin toimitti Kepalle tiedot yhtiön veronmaksusta neljältä viime vuodelta. Tietojen mukaan vuonna 2013 maksettujen verojen kokonaissumma oli 161 000 dollaria. KVTC ei ole maksanut yhteisöveroa, koska se ei ole tehnyt voittoa. KVTC arvioi aloittavansa yhteisöveron maksamisen vasta 2030-luvun puolivälin tienoilla.¹⁴⁷ Syynä tähän on jo edellä mainittu verolainsäädäntö, jonka turvin yritykset voivat vähentää aiemmat tappionsa tulevista veroista periaatteessa loputtomasti.¹⁴⁸

KVTC aloitti kaupallisen toimintansa vuonna 2009, eli 17 vuotta yhtiön perustamisen jälkeen. Pitkä väli selittyy metsäalan luonteella. Kestää aikansa ennen kuin puut ovat kasvaneet riittävästi, jotta hakkuut voidaan aloittaa. Tämä selittää myös yrityksen

alkutaipaleen tappiota, joiden takia yhteisöveroa ei ole tarvinnut maksaa.

KVTC:n maksamista veroista suurin osa on välillisiä veroja, pääosin arvonlisäveroa ja sosiaaliturvamaksuja. Ne muodostavat keskimäärin 37 prosenttia yhtiön vuosittain maksamista veroista ennen palautuksia. Veronpalautuksia KVTC sai yhteensä 650 000 dollaria vuosina 2012-2013, saman verran kuin yhtiö maksoi arvonlisäveroa yhteensä vuosina 2010-2011.¹⁴⁹

Yrityksen toimitusjohtaja Hans Lemm kertoi Dar es Salaamissa, että viivytykset veronpalautusten maksamisessa valtiovarainministeriön taholta aiheuttavat yrityksille merkittäviä kassavirtaongelmia. Lisäksi valuuttakurssierot maksetun ja palautetun arvonlisäveron välillä vaihtelevat ja huonontavat rahoituksen ennakoitavuutta. Tällä hetkellä KVTC:llä on noin miljardi shillinkiä saamattomia arvonlisäveron palautuksia.¹⁵⁰

Kaiken kaikkiaan KVTC maksaa vuosittain 23:a eri veroa ja maksua, käyttäen lähes kuusi prosenttia vuotuisesta liikevaihdostaan veronmaksuun. Yhtiön mukaan pitkä lista erilaisia veroja ja maksuja, joita ei ole koordinoitu keskenään, luo yritykselle epäsuotuisan toimintaympäristön ja lisää säädösten noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia.¹⁵¹ Esimerkki osoittaa, että verojärjestelmän yksinkertaistaminen saattaisi lisätä säädösten noudattamista yritysten keskuudessa.

KVTC kertoo työllistävänsä itse 307 ihmistä ja alihankkijoidensa kautta 250-300 ihmistä. Lisäksi yhtiö tukee noin sataa puunkasvattajaa. Se on Ulangan alueen suurin työllistäjä. Yhtiö ylläpitää myös vapaaehtoista kehitysohjelmaa ja lahjoittaa vuosittain 35 000 dollaria alueen 15 kylän yhteiskunnallisen kehityksen edistämiseen. Yhtiö maksaa kylille myös 10 000 dollarin bonuksen, mikäli alueella ei tapahdu salametsästystä, laittomia hakkuuta tai metsäpaloja.¹⁵²

KVTC katsoo, että paikallistason suora tukeminen on avainasemassa, jotta varat todella saavuttavat ne yhteisöt, joihin yhtiön toiminta vaikuttaa.¹⁵³ Tansanian verojärjestelmä on hyvin monimutkainen: sekä paikallishallinto että valtio osallistuvat verojen keräämiseen ja palveluntuotantoon, ja järjestelmään liittyy myös väärinkäytöksiä ja korruptiota. Tämän vuoksi ei ole yhtä selkeää vastausta siihen, mikä on tällä hetkellä tehokkain tapa edistää Tansanian kehitystä: veronmaksu valtiolle, maksut paikallishallinnolle vai kylätason hankkeet.

¹⁴⁴ Business Registrations and Licensing Agency Tanzania (2014c)

¹⁴⁵ Tanzania Investment Centre (2014) ja Lemm (haastattelut)

¹⁴⁶ Mbaghi ja Mbibo (haastattelut)

¹⁴⁷ Lemm (haastattelut)

¹⁴⁸ Tanzania Investment Centre (2013)

¹⁴⁹ Lemm (haastattelut)

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ Lemm (haastattelut)

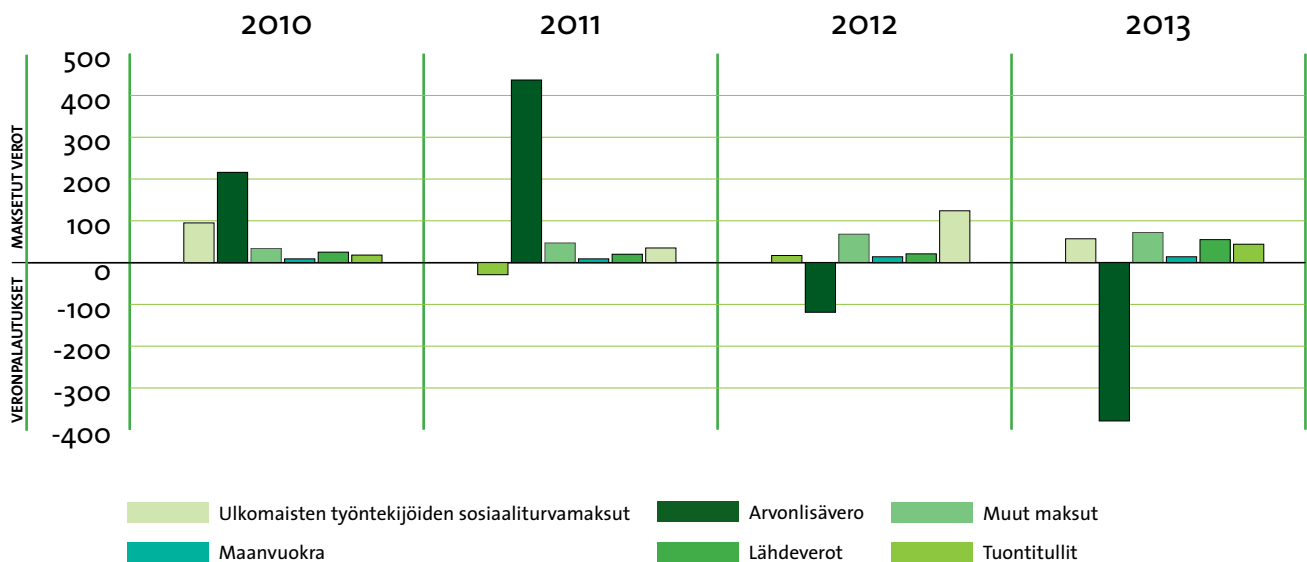
¹⁵² Ibid.

¹⁵³ Ibid.

” Tansanian verojärjestelmä on hyvin monimutkainen: sekä paikallishallinto että valtio osallistuvat verojen keräämiseen ja palveluntuotantoon. Ja järjestelmään liittyy myös väärinkäytöksiä ja korruptiota.

KVTC:N VUOSITTAISET VERONMAKSUT JA ARVONLISÄVEROPALAUTUKSET

(TUHATTA DOLLARIA)

Lähde: Kilombero Valley Teak Company

KVTC sisällyttää tämän graafin lähteenä oleviin tietoihin myös työntekijöiden palkkaverot osaksi työntantajakuluja, vaikka ne eivät lankea yrityksen itsensä maksettaviksi. Siksi ne on jätetty pois kuvasta.

Green Resources – läänin paras veronmaksaja ei maksa yhteisöveroa

Green Resources (GR) on keskisuuri monikansallinen norjalaisomisteinen yhtiö, joka toimii kolmessa itäisen Afrikan maassa. GR:n hallituksen puheenjohtaja on suomalainen UPM-taustainen Juha Niemelä.¹⁵⁴ Tansaniassa GR:lla on 12 000 hehtaaria puuplantaa¹⁵⁵ ja Sao Hill Industries -nimeä kantava saha. Lisäksi yhtiö myy kasvihuonekaasujen päästövähennysyksiköitä englantilaiselle Carbon Neutralille.¹⁵⁶ Sao Hill tuottaa muun muassa 50 000 sähkötolppaa vuodessa. Finnfund lainoittaa yhtiötä, mutta ei kerro lainan suuruutta.

GR aloitti toimintansa Tansaniassa vuonna 1996. Sao Hill Industries tuottaa sahatavaraa ja tekee voittoa, mutta itse GR:n suurin tuotto-odotus on puuplantaa¹⁵⁷ Sen vuoksi yhtiö ei ole tehnyt liikevoittoa eikä siksi vielä maksanut yhteisöveroa. GR:lla on myös TIC-sertifikaatti, joten se voi siirtää tappioitaan verovähennyksiksi tulevien vuosien veronmaksuun (ks s.15).¹⁵⁸

Vaikka yhteisöveroa ei ole vielä tarvinnut maksaa, on GR voittanut kahtena vuonna Iringan läänin parhaan veronmaksajan palkinnon ja on läänin toiseksi suurin veronmaksaja.¹⁵⁹

GR maksaa muun muassa kaadettujen puiden määrän mukaan määrittyviä metsärojalteja, erilaisia lupamaksuja, arvonlisäveroa (18 %, johon saadaan veronpalautuksia maahantuoduista raaka-aineista), työntekijöiden osaamisen kehittämismaksua (6 % palkoista), paikallista veroa maataloustuotteista, työntekijöiden sosiaaliturvamaksua (työnantajan osuus 5 %) sekä tuotantopaikkakunnilla maksua paikallisille kehityshankkeille (0,3 % liikevaihdosta).¹⁶⁰

GR:n talousjohtaja Godlisten Minja tapasi Kepan edustajia Dar es Salaamissa ja toimitti selvitystä varten listan yhtiön maksamista veroista sekä edeltävän kolmen vuoden tilinpäätökset. Niistä ilmenee, että vuonna 2012 GR teki voittoa noin 964 000 euroa lähinnä kasvavien puiden lisääntyneestä arvosta. Vuonna 2012 GR:n tilinpäätöksessä mainittiin laskennallinen verovelka: yhtiöveroja 899 miljoonan shillingin eli noin 399 000 euron edestä. Laskennallisten verojen maksamisesta tulevaisuudessa ei ole mitään varmuutta.

” Vaikka yhteisöveroa ei ole vielä tarvinnut maksaa, on GR voittanut kahtena vuonna Iringan läänin parhaan veronmaksajan palkinnon ja on läänin toiseksi suurin veronmaksaja.

GR on väitellyt Tansanian veroviranomaisen kanssa siitä, luetaanko yhtiön Isoon-Britanniaan myymät päästövähennysoikeudet vienniksi vai ei. GR katsoo sen olevan vientiä, eikä siksi arvonlisäveron alaista. Veroviranomainen taas katsoo, että hiilidioksidi on edelleen sitoutuneena Tansanian metsiin eikä siis ole lähtenyt maasta.¹⁶¹ Kyse on kiinnostavasta ennakkotapauksesta. Vastaavia vihreään ja tietotalouteen liittyviä verotuskysymyksiä käsitellään varmasti myös tulevaisuudessa. Kyse on jälleen yhdestä verotuksen osa-alueesta, johon kehitysmaiden veroviranomaiset tarvitsevat lisää resursseja ja osaamista.

GR:n kanssa kilpailevat pienimuotoiset, tuntemattomat ja rekisteröitymättömät sahat saavat kilpailuetua siitä, että ne voivat vältellä sääntelyä ja verovelvoitteita. ”Meidänlaisemme yhtiön on toteltava kaikkea”, totesi Godlisten Minja.¹⁶² GR:n on kuitenkin tyytyväinen Tansanian verojärjestelmään. Selvityksen tekijöiden kysymykseen verojärjestelmän kehittämisestä hän vastasi, että sääntöjä voisi parantaa, jotta työntekijöiden verotus kevenisi. ”Työntekijät eivät voi salata mitään, mutta yhtiöt voivat”, Minja sanoi.¹⁶³

GR työllistää tällä hetkellä noin 800 ihmistä. Veronmaksun lisäksi yhtiö kertoo kantavansa yritysvasuuta paikallistasolla rakennuttamalla teitä, terveysasemia ja koulurakennuksia. Toisaalta GR on joutunut aktivistien hampaisiin siksi, että sen puuplantaa¹⁶⁴ on katsottu vievän maita paikallisten käytöstä. GR:n mukaan sen toiminnasta on todennäköisesti tehty enemmän ulkopuolisia arvioiteja kuin mistään muusta maahan investoivasta yrityksestä Afrikassa.¹⁶⁴ ◀

¹⁵⁴ Green Resources (2012)

¹⁵⁵ Ibid. GR omistaa Tansaniassa 74,000 hehtaaria maata josta 12 000 hehtaaria on puuplantaa¹⁵⁵

¹⁵⁶ Päästövähennykset ovat Tansaniassa uusi asia ja niiden verotukseen suhtauduttiin TRA:ssa yllättyneinä. 10% voitosta menee paikallisyhteiskunnalle ja vähennysyksiköiden myynnistä maksetaan myös ALV:tä.

¹⁵⁷ Green Resources (2012)

¹⁵⁸ Muro (haastattelut)

¹⁵⁹ Minja (haastattelut)

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ Ibid.

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ Green Resources (2012)

Lähteet

Action Aid International (2013): "Give us a break: How big companies are getting tax-free deals".

http://www.actionaid.org/sites/files/actionaid/give_us_a_break_-_how_big_companies_are_getting_tax-free_deals_21_aug.pdf

African Development Bank Group, OECD, UNDP, UN Economic Commission for Africa, European Union, African, Caribbean and Pacific Secretariat (2013): "African Economic Outlook 2013".

http://www.africaneconomicoutlook.org/fileadmin/uploads/aeo/PDF/AEO%202013%20opress%20release_EN.pdf

Asplund, Heidi (2013): "Kansalaisjärjestöt vaativat suuryrityksiä avaamaan kirjanpitoaan maakohtaisesti". Yle.fi 10.10.2013.

http://yle.fi/uutiset/kansalaisjarjestot_vaativat_suuryrityksia_avaamaan_kirjanpitoaan_maakohtaisesti/6873602

Bank of Tanzania (2012): "Tanzania Investment Report 2012".

<http://www.tic.co.tz/media/TIR2012%20Main%20Report%20for%20Web.pdf>

Business Registrations and Licensing Agency Tanzania (2014a): NSN:n kaupparekisteritiedot Tansaniassa. (11.4.2014)

Business Registrations and Licensing Agency Tanzania (2014b): Wärtsilän kaupparekisteritiedot Tansaniassa. (11.4.2014)

Business Registrations and Licensing Agency Tanzania (2014c): KVTC:n kaupparekisteritiedot Tansaniassa. (11.4.2014)

Christian Aid and Tax Justice Network Africa (2014): "Africa Rising: Inequalities and the Essential Role of Taxation".

<http://www.christianaid.org.uk/images/Africa-tax-and-inequality-report-Feb2014.pdf>

CRC Sogema (2013): "Tax and Duty Exemptions in Tanzania: Study Findings and Recommendations". Presentation at the Public Expenditure Review Annual Consultative Meeting 4-5.10.2013.

Dagan, Tsilly (2000): "The Tax Treaties Myth". Journal of International Law and Politics, Vol. 32, No. 939, 2000.

Deloitte (2014): "Investing in Africa through Mauritius".

<http://www.kepa.fi/tiedostot/deloitte-mauritius.pdf>

Eurodad (2011): "Exposing the lost billions: How financial transparency by multinationals on a country by country basis can aid development".

http://eurodad.org/uploadedfiles/whats_new/reports/cbc%20report.pdf

Export Processing Zone Authority (2014): "SEZ Programme".

<http://www.epza.go.tz/invest.php?p=232>

Finnfund (2014): "Vuosiraportti 2013".

<http://annualreport.finnfund.fi/2013/investoinnit/rahastojen-kautta-kehitysvaikutuksia>

Finnwatch (2014): "Messinkilaattojen valtakunta: Pöytälaatikkoyhtiöiden rooli suomalaisyritysten toiminnassa".

http://www.finnwatch.org/images/vero_final.pdf

Global Financial Integrity (2014): "Hiding in Plain Sight: Trade Misinvoicing and the Impact of Revenue Loss in Ghana, Kenya, Mozambique, Tanzania, and Uganda: 2002-2011".

http://iff.gfintegrity.org/hiding/Hiding_In_Plain_Sight_Report-Final.pdf

- Government of Tanzania (2006):** "Tanzania Revenue Authority Act 14:3".
<http://www.tra.go.tz/tax%20laws/The%20Tanzania%20Revenue%20Authority%20Act.pdf>
- Government of Tanzania (1997):** "Investment Act 1997".
<http://www.tic.co.tz/media/INVESTMENT%20ACT.pdf>
- Government of the United Republic of Tanzania, Planning Commission (1995):** "Tanzania's Development Vision 2025".
<http://www.mof.go.tz/mofdocs/overarch/Vision2025.pdf>
- Green Resources (2012):** "Company Report 2012".
- Guardian (2013):** "Deloitte promotes Mauritius as tax haven to avoid big payouts to poor African nations".
 3.11.2013.
<http://www.theguardian.com/business/2013/nov/03/deloittes-tax-savings-investments-in-poor-countries>
- Heikkilä, Anna-Kaisa (2012):** "Avauksia Afrikkaan". Kauppapolitiikka 28.11.2012.
<http://www.kauppapolitiikka.fi/public/default.aspx?contentid=263721&nodeid=41404&contentlan=1&culture=fi-FI>
- Hornberger, K, J. Battat ja P. Kusek (2011):** "Attracting FDI". Viewpoint 327, World Bank.
<http://siteresources.worldbank.org/FINANCIALSECTOR/Resources/327-Attracting-FDI.pdf>
- House of Commons (2013):** "Tax Avoidance: The Role of Large Accountancy Firms".
<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201213/cmselect/cmpubacc/870/870.pdf>
- IMF, OECD, UN and World Bank (2011):** "Supporting the Development of More Effective Tax Systems". Report to the G-20 Development Working Group.
<http://www.imf.org/external/np/g20/pdf/110311.pdf>
- IMF (2006):** "Kenya, Uganda and United Republic of Tanzania: Selected Issues". 1 December 2006.
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2008/cro8353.pdf>
- Institute for Development Studies (IDS) (2014):** "Will Changes to the International Tax System Benefit Low-Income Countries?", Issue 6, January 2014.
<http://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/123456789/3359/RRB6.pdf?sequence=1>
- Kabwe, Zitto (2014):** "PACs should initiate investigations on the extent of tax avoidance/evasion and illicit money transfer in their jurisdictions". Post on the internet forum 'Tanzania's Intellectuals' 30.3.14.
<https://groups.yahoo.com/neo/groups/Wanazuoni/conversations/messages/23735>
- Keen, Michael and Mario Mansour (2009):** "Revenue Mobilization in Sub-Saharan Africa: Challenges from Globalization". International Monetary Fund.
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2009/wp09157.pdf>
- Kepa (2014):** "Tansanian vero-oikeudenmukaisuusjärjestöjen kokouspöytäkirja" 10.4.2014.
- Maailmanpankki (2014a):** "Tanzania at a Glance".
http://devdata.worldbank.org/AAG/tza_aag.pdf
- Maailmanpankki (2014b):** "Doing Business 2014: Understanding regulations for small and medium size enterprises."
<http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-reports/English/DB14-Full-Report.pdf>

- Mailmanpankki (2012):** "Investor Motivation Survey: Tanzania".
<http://www.oecd.org/ctp/tax-global/3.5.Awasthi-ENG.pdf>
- Macalister, Terry (2013):** "Starbucks pays corporation tax in UK for first time in five years". The Guardian 23.6.2013.
<http://www.theguardian.com/business/2013/jun/23/starbucks-pays-corporation-tax>
- Manson, Katrina (2013):** "Tanzania faces tax exemptions dilemma". Financial Times 12.6.2013.
<http://www.ft.com/intl/cms/s/o/3cfe4802-d354-11e2-95d4-00144feab7de.html#axzz2h7o2tR9z>
- Masalla Diana E. (Manager, Taxpayer Education, Tanzania Revenue Authority) (2013):** "Introduction to Tanzania's Taxation and Fiscal Policy". Presentation at Tanzania tax NGOs' group training on the 9.5.2013.
- Mauritius Network Services (2014):** "Search Companies Information".
<http://mns.mu/>
- Merikallio, Katri (2014):** "Afrikka: Unohdettu manner vaurastuu kiinalaisten vetoavulla." Suomen Kuvalehti 28.3.2014.
<http://suomenkuvalehti.fi/jutut/ulkomaat/afrikka/afrikka-unohdettu-manner-vaurastuu-kiinalaisten-vetoavulla/>
- Mining Journal (2010):** "Tanzania's new mining act". 29.4.2010.
<http://www.mining-journal.com/finance/new-tanzanian-mining-act>
- Neumayer, Eric (2007):** "Do Double Taxation Treaties Increase Foreign Direct Investment to Developing Countries?" Journal of Development Studies, Vol. 43, No. 8, 1501–1519.
- Nokia Solutions and Networks (2014a):** NSN:n kirje Kepalle 8.5.2014.
- Nokia Solutions and Networks (2014b):** sähköposti yritysvastuujohtaja Anna Pietilältä 17.6.2014
- OECD (2014):** "List of unco-operative countries."
<http://www.oecd.org/countries/monaco/listofunco-operativetaxhavens.htm>
- OECD (2013a):** "Draft Principles to Enhance the Transparency and Governance of Tax Incentives for Investment in Developing Countries".
<http://www.oecd.org/ctp/tax-global/transparency-and-governance-principles.pdf>
- OECD (2013b):** "Investment Policy Reviews 2013: Tanzania".
http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/finance-and-investment/oecd-investment-policy-reviews-tanzania-2013/investment-promotion-and-facilitation-in-tanzania_9789264204348-8-en#page25
- OECD (2010):** "OECD Model Tax Convention on Income and on Capital"
http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-2010_9789264175181-en#page1
- OECD (1998):** "Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue."
<http://www.oecd.org/tax/transparency/44430243.pdf>
- OECD Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes (2013):** "Tax Transparency 2013. Report on Progress".
http://www.oecd.org/tax/transparency/draft%20annual%20report%202013%20%20for%20GF_2.pdf
- Olan'g, Silas (2013):** esitelmä kansalaisjärjestöille 17.5.13. Revenue Watch Institute.
- Open Corporates (2014):** "The Open Database Of The Corporate World".

www.opencorporates.com.

Orbis (2014): "Company Information Across the Globe."
<https://orbis.bvdinfo.com>

Parliament of Tanzania (2014): "Functions of Standing Committee".
<http://www.parliament.go.tz/index.php/home/pages/38>

Perry, Alex (2012): "Africa Rising". Time, 03.12.2012.
<http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,2129808,00.html>

PriceWaterhouseCoopers (2013): "Tanzania's Budget 2013/14". Presentation in June 2013.
<http://www.pwc.com/tz/en/pdf/pwc-tanzania-budget-2013-14-presentation.pdf>

SADCOPAC (2013): "Resolutions of the 10th Annual Conference". Arusha, Tanzania 6.9.2013.
<http://sadcopac.wikispaces.com/10th+SADCOPAC+Annual+Conference#x-Conference%20resolutions%20file:SADCOPAC%2010TH%20RESOLUTIONS%20HELD%20AT%20NAURA%20SPRING%20HOTEL,6th%20Sept-FINAL.doc>

SOMO (2013): "Should the Netherlands sign tax treaties with developing countries?".
http://somo.nl/publications-en/Publication_3958

Spiegel (2013): "A Giant Awakens: Inside Africa's Economic Upsurge".
<http://www.spiegel.de/international/world/spiegel-series-on-winners-and-losers-of-economic-boom-in-africa-a-934816.html>

Suomen hallitus (2014): "Hallituksen kansainvälisen veronkierron vastainen toimintaohjelma".
https://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20140508Hallit/Hallituksen_kansainvaelisen_veronkierron_vastainen_toimintaohjelma_12_3_2014_ilmoitus_eduskunnalle_%283%29.pdf

Suomen suurlähetystö Tansaniassa (2014): "Suomen ja Tansanian hallitusten väliset sopimukset".
<http://www.finland.or.tz/public/default.aspx?nodeid=31663&contentlan=1&culture=fi-FI>

Tanzania Extractive Industries Transparency Initiative (2013): "3rd TEITI Reconciliation Report, 2011".
<http://www.teiti.or.tz/wp-content/uploads/2014/03/third-report.pdf>

Tanzania Investment Centre (2013): "Investors' Guide to Tanzania 2013/14".
<http://www.tic.co.tz/media/Guide%20book%202013%20-%2014.pdf>

Tanzanian National Audit Office (2013): "The Annual General Report of the Controller and Auditor General on the Financial Statements of the Central Government (MDAs) for the year ended 30th June 2013".
http://nao.go.tz/?wpfb_dl=110

Tanzania Revenue Authority (2013a): "Fourth Corporate Plan 2013/14-2017/18."

Tanzania Revenue Authority (2013b): "Taxes and Duties at a Glance 2013/2014". 13th Edition, December 2013

Tax Consultants International (2011): "International tax planning: The Dutch Finance Company".
http://www.tax-consultants-international.com/read/Dutch_Finance_Company#1

Tax Justice Network (2013) "Financial Secrecy Index 2013".
www.financialsecrecyindex.com ja <http://www.financialsecrecyindex.com/PDF/Mauritius.pdf>

Tax Justice Network (2005): "Source and Residence Taxation". Tax Justice Briefing.
<http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/Sourceresidence.pdf>

Tax Justice Network-Africa and Action Aid International (2012): "Tax competition in East Africa: A race to the bottom?"

http://www.actionaid.org/sites/files/actionaid/eac_report.pdf

Tax Justice Network-Africa and Strathmore Tax Research Centre (2013): "Curtailing Transfer Mispricing: Africa's response to Global Challenges". Report from policy round table, held in Nairobi 28.11.2013.

Team Finland (2014): Team Finlandin verkkosivut
www.team.finland.fi

The Economist (2013): "Africa Rising. A Hopeful Continent". 2.3.2013.

<http://www.economist.com/news/special-report/21572377-african-lives-have-already-greatly-improved-over-past-decade-says-oliver-august>

The Economist (2011): "Trouble Island". 15.10.2011.

<http://www.economist.com/node/21532264>

Transnational Institute (2014): "State of Power 2014".

<http://www.tni.org/infographic/planet-earth-corporate-world>

Uckmar, Victor (2006): "Double Taxation Conventions" teoksessa Amatucci, Andrea (toim.) International Tax Law, Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International s. 149-181.

Ulkoasiainministeriö (2012): "Suomen kehityspoliittinen ohjelma".

<http://www.formin.fi/public/default.aspx?contentid=241944>

UNDP (2013): "Millennium Development Goals: Status Report 2013: Republic of Mauritius".

<http://www.undg.org/docs/13330/Muaritius-MDG-Status-Report-2013.pdf>

UNCTAD (2013): "World Investment Report 2013".

http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf

United Nations Economic Commission for Africa (2013): "Economic Report on Africa 2013".

http://www.uneca.org/sites/default/files/publications/unera_report_eng_final_web.pdf

Valtiovarainministeriö (2014): "Suomen voimassa olevat, allekirjoitetut, parafoidut ja neuvoteltavana olevat tuloverosopimukset (mukaan lukien säästäjien tuottamia korkotuloja koskevat sopimukset, tilanne 17.03.2014".
https://www.vm.fi/vm/fi/o4_julkaisut_ja_asiakirjat/o3_muut_asiakirjat/35580.pdf

Weaver, Fran (2013): "Light and Power in Africa." Twentyfour7. Wärtsilä Stakeholder Magazine. 01/2013.

Wärtsilä (2014): Wärtsilän vastaus Kepalle 9.5.2014.

YK (2001): "United Nations Model Double Taxation Convention between Developed and Developing Countries". Department of Economic and Social Affairs.

<http://www.un.org/esa/ffd/tax/unmodel.htm>

Haastattelut

Bajjars, Helena, yritysvastuupäällikkö,

Nokia Solutions and Networks. Puhelinkeskustelu 27.3.2014.

Kangasniemi, Jaakko, toimitusjohtaja & Hanna Skelly, johtaja,

Metsät, ympäristö ja uusiutuva energia, Finnfund. Tapaaminen 3.4.2014.

Lemm, Hans, toimitusjohtaja,

Kilombero Valley Teak Company. Haastattelu 8.4.2014 ja sähköpostikeskustelu 8.5.2014.

Lönnqvist, Linda, Kepan kehityspoliittinen asiantuntija.

Keskustelu pienyrittäjien kanssa Dar es Salaamissa, huhtikuu 2014.

Laukkanen, Kimmo, lähetystöneuvos, Mikko Leppänen, erityisasiantuntija, ja Oskar Kass, erityisasiantuntija.

Tapaaminen Suomen suurlähetystössä 14.4.2014.

Masalu, Martin, tutkija,

Tanzania Investment Center. Kirjeenvaihto ja keskustelu 6.2.2014.

Masalla, Diane, johtaja, ja Elisha Shigella, apulaisjohtaja,

Tanzania Revenue Authority. Tapaaminen 11.2.2014.

Mbaghi, Yemimah, Principal Taxpayer Education Officer ja Msafiri Mbibo, Senior Taxpayer Education Officer,

Tanzania Revenue Authority. 3.3.2014.

Minja, Godlisten, talousjohtaja,

Green Resources. Tapaaminen 10.4.2014.

Mkapa, Andrew, Deputy Registrar,

Business Registrations and Licensing Authority. Tapaaminen 11.4.2014.

Muro, Julie W., Investment Promotion Officer,

Tanzanian Investment Centre. Tapaaminen 11.4.2014.

Palojärvi, Atte, viestintäjohtaja,

Wärtsilä. Puhelinkeskustelu 30.4.2014 sekä sähköposti 17.6.2014

Tansanalainen verojuristi (tiedot luottamuksellisia),

Esitys kansalaisjärjestöjen veroryhmälle 29.7.2013 ja haastattelu 9.4.2014.

Globaalin verokilpailun syöksykierre

Mitä Tansanialle jää käteen ulkomaisista investoinneista?

Tässä julkaisussa pureudutaan globaaliin verokilpailuun, jota käydään osittain salaisuuksien verhon takana. Maat kilpailevat kansainvälisistä investoinneista leikkaamalla yritystoiminnan verotusta ja tarjoamalla yrityksille erilaisia verohelpotuksia. Verokilpailu ja veroparatiisitalouden käytännöt vievät varoja erityisesti kehitysmaista, vaikka juuri ne nojaavat toiveisiin ulkomaisten investointien tuomasta kasvusta ja kehityksestä.

Lähemmässä tarkastelussa ovat ulkomaisten investointien verohyödyt itäafrikkalaiselle Tansanialle. Millaisia verohelpotuksia Tansania investoijille tarjoaa ja mikä on niiden hinta tansanialaisten hyvinvoinnille? Miten paljon maassa toimivat Nokia Solutions and Networks ja Wärtsilä ovat valmiita paljastamaan Tansaniaan maksamistaan veroista?

KEPAN AJANKOHTAISKATSAUKSET

Kepan ajankohtaiskatsaukset -sarja tarttuu ajankohtaisiin kehityskysymyksiin. Katsaukset taustoittavat ja antavat uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun nousseisiin aiheisiin. Niissä esitetään myös suosituksia poliittisista ratkaisuista köyhyyden vähentämiseksi ja ihmisoikeuksien vahvistamiseksi. Katsaukset käsittelevät muun muassa kehitysyhteistyötä, globaaleja talouskysymyksiä ja ilmastopolitiikkaa.

Katsaukset löytyvät Kepan verkkosivuilta:
www.kepa.fi/ajankohtaiskatsaukset